

SN.GENEL MÜDÜR, SERMAYE PİYASALARI VE FON YÖNETİCİLERİNİN DİKKATLERİNE

Genel Mektup: 1134

İstanbul, 29/07/2013

Türev Araçlar Takas Ekibi

Değerli Üyelerimiz, Ortaklarımız,

KONU: VOBAŞ Alım-Satım Sisteminin VIOP'a Entegrasyonu Kapsamında Güncellenen Takasbank BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Uygulama Esasları ve SPAN Parametreleri Hk.

Bilindiği üzere, VOBAŞ Alım-Satım Sisteminin BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'na (VIOP) entegrasyonu 5 Ağustos 2013 tarihinde, 19/06/2013 tarih ve 1125 numaralı Genel Mektup içeriğinde açıklanan esaslar dahilinde gerçekleştirilecektir.

Entegrasyon neticesinde BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'nda geçerli olacak Takasbank Uygulama Esasları ile BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası'nda işlem görmeye başlayacak tüm sözleşmeleri içeren SPAN parametrelerine ekte yer verilmektedir. Ayrıca ekte yer alan SPAN parametreleri dahilinde hazırlanan SPAN parametre dosyası, 02/08/2013 tarihli gün sonu işlemleri neticesinde Takasbank internet sitesi üzerinden erişilebilir hale gelecektir.

Bilgi edinilmesini ve gereğini rica ederiz.

Saygılarımızla.

TAKASBANK

**İSTANBUL TAKAS VE SAKLAMA BANKASI
A.Ş.**

Sezai BEKGÖZ

Genel Müdür Yrd.

Murat ULUS

Genel Müdür

Yönetim Kurulu Üyesi

EK 1: Takasbank BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Uygulama Esasları

EK 2: SPAN Parametreleri

TAKASBANK

BİAŞ VADELİ İŞLEM VE OPSİYON PİYASASI UYGULAMA ESASLARI

İçindekiler

1. DAYANAK	1
2. KAPSAM	1
3. KISALTMALAR	1
4. TAKASBANKİN GÖREV VE YETKİLERİ	2
5. GENEL TAKAS ESASLARI	3
6. TAKASBANKİN MALİ SORUMLULUK SINIRLARI	5
7. TAKAS ÜYELİK ESASLARI	6
TAKAS ÜYELİĞİ ŞARTLARI	6
TAKAS ÜYELİĞİ İÇİN BAŞVURUDA VERİLECEK BİLGİ VE BELGELER	7
8. RİSK YÖNETİMİ VE TEMİNATLANDIRMA ESASLARI	7
9. EMİR ÖNCESİ RİSK YÖNETİMİ	8
10. TEMİNATLANDIRMA YÖNTEMİ	9
ÜRÜN GRUBU RİSK ANALİZİ	9
<i>Tarama Riski (Scan Risk)</i>	10
<i>Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski (Intra-Commodity Spread Charge)</i>	11
ÜRÜN GRUPLARI ARASI RİSK ANALİZİ (INTER-COMMODITY SPREAD CREDIT)	11
SPAN RİSK DEĞERİNİN HESAPLANMASI	12
BAŞLANGIÇ TEMİNATI HESAPLANMASI	12
BULUNMASI GEREKEN TEMİNATIN HESAPLANMASI	13
SÜRDÜRME TEMİNATININ HESAPLANMASI	13
GLOBAL HESAPLAR İÇİN TEMİNAT HESABI	13
11. TEMİNATLAR	14
İŞLEM TEMİNATI OLARAK KABUL EDİLEBİLECEK KIYMETLER	14
İŞLEM TEMİNATI KOMPOZİSYONU VE DEĞERLEME KATSAYILARI	15
İŞLEM TEMİNATLARININ DEĞERLERİNİN GÜNCELLENMESİ	16
NAKİT TEMİNATLARIN NEMALANDIRILMASI	17
TEMİNAT YATIRMA/ÇEKME İŞLEMLERİ	18
12. KAR/ZARAR HESAPLAMALARI	19
13. TEMİNAT TAMAMLAMA ÇAĞRISININ YAPILMA ŞEKLİ	23
14. HESAPLAR	24
HESAP TÜRLERİ	24
<i>İşlem Hesabı</i>	24
<i>Saklama Hesabı</i>	24
<i>İşlem ve Saklama Hesabı</i>	24
HESAP TIPLERİ	24
HESAPLARIN AÇILMASI	25
HESAP AKTARIMI	25
15. HESAP GÜNCELLEME İŞLEMLERİ	26
16. POZİSYON LİMİTLERİ	27
SİCİL BAZINDA POZİSYON LİMİTİ	28
PİYASA BAZINDA POZİSYON LİMİTİ	28

POZİSYON LİMİT AŞIMLARI.....	29
17. OPSİYON KULLANIM ESASLARI	29
VADE ÖNCESİ KULLANIM ESASLARI.....	29
<i>Kullanım Talimatlarının Alınması</i>	29
<i>Kullanım Eşleme Yöntemi</i>	30
VADE SONU KULLANIM ESASLARI.....	30
18. TEMERRÜT ESASLARI	31
TEMERRÜDE DÜŞEN ÜYE İÇİN UYGULANACAK KANUNİ TAKİP	32
19. GARANTİ FONU	34
GARANTİ FONU KATKI PAYLARI.....	34
GARANTİ FONUNA KATKI PAYI OLARAK KABUL EDİLEBİLECEK KIYMETLER	35
GARANTİ FONU KULLANIM ESASLARI	36
GARANTİ FONU KATKI PAYI TAMAMLAMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ ESASLARI	37
GARANTİ FONUNDAKİ NAKİT KATKI PAYLARININ NEMALANDIRILMA ESASLARI	38

1. DAYANAK

BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında işlem gören sözleşmelerin takası, teminat ve risk yönetimi; 17/11/2012 tarih, 28470 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İMKB Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Yönetmeliği, BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası İşleyiş Esasları Genelgesi ile Takasbankın ilgili genel mektuplarında yer alan hükümler çerçevesinde yerine getirilmektedir.

2. KAPSAM

Bu Uygulama Esasları, BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası İşlemleri üyelik işlemlerini tamamlamış aracı kuruluşlar için takas üyelik koşulları, takas ve temerrüt esasları, risk yönetimi ve teminatlandırma esasları ile Garanti Fonu esaslarını içermektedir.

3. KISALTMALAR

Kullanılan kısaltmalar ve açıklamaları aşağıda verilmektedir:

BİAŞ, Borsa	: Borsa İstanbul A.Ş.
MKK	: Merkezi Kayıt Kuruluşu
Piyasa	: BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası
Sözleşme	: Vadeli İşlem veya Opsiyon Sözleşmesi
SPAN	: Standard Portfolio Analysis of Risk Algoritması
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
Takasbank	: İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TVİS	: Takasbank Vadeli İşlemler Sistemi
Yönetmelik	: BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Yönetmeliği

4. TAKASBANKIN GÖREV VE YETKİLERİ

Yönetmelik'in 58'inci maddesinde Takasbankın görev ve yetkileri aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

- a) Yönetmelik'teki esaslar çerçevesinde takas işlemlerini yürütmek,
- b) Garanti Fonunu idare etmek, Garanti Fonuna ilişkin defter, kayıt ve bilgileri tutmak ve Garanti Fonuna katılım tutarı ile ilgili tavsiyede bulunmak,
- c) Takas işlemleri çerçevesinde Garanti Fonundan gerekli ödemeleri yapmak,
- ç) Garanti Fonundan yapılan ödemeler nedeniyle oluşan alacağı tahsil için gerekli işlemleri yürütmek,
- d) Teminat olarak kabul edilebilecek kıymetler ile bunların temini, tahsili ve tamamlama sürecine ilişkin esasları Borsanın uygun görüşünü almak suretiyle belirlemek,
- e) Teminat tamamlama çağrısı yapmak ve teminat tutarının yeniden istenen seviyeye, belirlenen süresi içerisinde çıkartılmasını sağlamak,
- f) Yönetmelik'te tanımlanmış olağanüstü durumların varlığı halinde olağanüstü durum için öngörülen teminatın yatırılmasını sağlamak, açık pozisyonların kapatılmasını veya ilgili teminatların başka takas üyesine aktarılmasını sağlamak,
- g) Risk yönetimini gerçekleştirmek,
- ğ) Teminatlandırmaya ilişkin risk parametrelerini belirlemek, takip etmek ve güncellemek,
- h) Teminatları toplamak ve idare etmek, gerektiğinde bunları nakde çevirerek hak sahiplerine ödemek,
- ı) Teminatları değerlemek,
- i) Temerrüt esaslarının belirlenmesinde Borsaya tavsiyelerde bulunmak,
- j) Üyelerin temerrüdü durumlarında Yönetmelik'te öngörülen tedbirleri almak,
- k) Başlangıç ve sürdürme teminat seviyelerini Borsanın uygun görüşünü alarak belirlemek,
- l) Hesapları güncellemek ve bununla ilgili nakit ve varlık transferlerini yapmak,
- m) Kullanım taleplerinin pozisyon sahipleri arasında dağıtımını yapmak,

- n) Kullanım ve teslimatla ilgili bilgileri üyelere süresi içinde bildirmek,
- o) Teslimatın düzenli bir şekilde gerçekleşebilmesi için Yönetmelik'te öngörülen işlemleri yürütmek,
- ö) Piyasada işlem yapılabilmesini sağlamak üzere hesap açmak,
- p) Takas üyelerinin takas üyeliğine ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmesi konusunda finansal yeterliliğine ilişkin herhangi bir olumsuz durumu tespit etmesi halinde Borsayı bilgilendirmek,
- r) Opsiyon primi tahsilatını ve ödemesini gerçekleştirmek,
- s) Opsiyon hak kullanımı işlemlerini gerçekleştirmek,
- ş) Pozisyon ve kullanım limiti kontrollerini yapmak,
- t) Özsermaye hallerine ilişkin uyarlamalar çerçevesinde ilgili hesaplarda gerekli işlemleri yapmak,
- u) Borsada gerçekleştirilen işlemlerin takası kapsamında diğer tüm iş ve işlemleri yapmak.

5. GENEL TAKAS ESASLARI

Genelge, Yönetmelik çerçevesinde yapılacak tüm iş ve işlemlerde, işlemlerin üyelerin müşterilerine ait olup olmadığına bakılmaksızın, Borsa ve Takasbank tarafından sadece ilgili üye muhatap alınır. Bu şekilde müşterilerine ait iş ve işlemlerde ilgili üyenin, müşterileri adına teminat tamamlama çağrısı dahil olmak üzere her türlü bildirim alma ve her türlü işlemi gerçekleştirme hususlarında tam yetkili olduğu kabul edilir.

Bu çerçevede Borsa ve/veya Takasbankın, müşteri işlemleri için ilgili üyeye yapacağı teminat tamamlama çağrısına rağmen bu hesaplara ilişkin yükümlülüğün zamanında yerine getirilmemesi durumunda, müşterilere herhangi bir bildirim yapılmasına gerek olmaksızın müşteri hesapları üzerinde, temerrüdün sona erdirilmesi amacıyla pozisyonların re'sen kapatılması, nakit dışı teminatların nakde çevrilmesi dahil olmak üzere her türlü tasarrufta bulunmaya tam yetkili olduğu kabul edilir.

Takas işlemlerinde uygulanacak genel esaslar aşağıda sıralanmaktadır:

1. Takasbank, Piyasada gerçekleştirilen işlemlerin takası ile ilgili olarak sadece takas üyeleri ile doğrudan ilişki içinde olacaktır.

2. Takas üyelerinin Takasbank nezdinde açtıkları hesaplarda açık pozisyonları, Garanti Fonu katkıları ile nakit ve nakit dışı teminatları takip edilecektir. Açık pozisyonlar, hesap güncelleme işlemleri esasları doğrultusunda Takasbank tarafından günlük olarak re'sen güncellenecektir. Borsa veya Takasbank tarafından gerekli görülmesi durumunda, hesap güncelleme işlemleri gün içerisinde bir kaç kez de yapılabilir.
3. Teminat tamamlama yükümlülükleri T+1 günü en geç saat 14.30'a kadar yerine getirilmelidir. Teminat tamamlama son saati Borsa veya Takasbank tarafından değiştirilebilir.
4. Teminat tamamlama yükümlülüğü olan üyeler için, hesap güncelleme işlemleri sonucu doğan kar alacaklarına teminat tamamlama çağrısı tutarı kadar bloke konulur. Teminat tamamlama çağrısı nedeniyle doğan borçlar kapatıldıkça kapatılan borç tutarı kadar blokeli alacak çözülür.
5. Takas üyesi, teminat tamamlama çağrısından doğan borcunu takas süresi sonuna kadar kapatmakla yükümlüdür. Aksi takdirde takas üyesi, herhangi bir ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır ve üye hakkında temerrüt hükümleri uygulanır.
6. Temerrüt durumunda, Takasbank'a yatırılmış olan işlem teminatı ve Garanti Fonu teminatları kullanılır. Garanti Fonundan karşılanamayan tutarlar için Takasbankın kendi kaynaklarına başvurulamaz.
7. Teminat tamamlama yükümlülükleri nakit teminat yatırılarak veya Borsada gerekli teminat tutarını azaltıcı işlem yapılarak yerine getirilebilir. Teminat yatırma, çekme, değerlendirme, hesap güncelleme ve yükümlülüklerin yerine getirilmesi işlemleri alt hesap bazında gerçekleştirilir.
8. Hesap güncelleme işlemlerinde zararlar işlem günü (T) tahsil edilir, kar eden hesaplar için ödeme ertesi gün (T+1) gerçekleştirilir.
9. Fiziki teslimata ilişkin kıymet takası yükümlülükleri, vadeli işlem sözleşmeleri için son işlem günü açık pozisyonlarda sözleşme bazında yapılan netleştirme sonucunda ve üye bazında, opsiyon sözleşmeleri için ise günlük olarak kullanıma konu olan talimatlar üzerinden sözleşme bazında yapılan netleştirme sonucunda ve üye bazında belirlenir. Fiziki teslimata konu dayanak varlıkların takas işlemleri Takasbank tarafından ve MKK nezdindeki hesaplar üzerinden hesap bazında gerçekleştirilir.

Fiziki teslimata ilişkin nakit takas yükümlülükleri, vadeli işlem sözleşmeleri için son işlem günü uzlaşma fiyatları, opsiyon sözleşmeleri için ise sözleşmenin kullanım fiyatı kullanılarak hesaplanır. Takas üyesi, fiziki teslimata konu vadeli işlem sözleşmeleri ve opsiyon sözleşmeleri için nakit ve kıymet takas yükümlülüğünü T+3 günü en geç saat 16:30'a kadar yerine getirmekle yükümlüdür. Aksi takdirde takas üyesi, herhangi bir ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır ve üye

hakkında temerrüt hükümleri uygulanır. T+3 günü fiziki teslimat borç kapatma işlemlerinin başlaması ile birlikte, yükümlülüğünü yerine getiren ve alacakları serbestleşen üye hesaplarına TL ve kıymet alacakları aktarılır.

Tablo 1: Takas Sürecine İlişkin Zamanlamalar

Süreç Adı	Saat
Seans Açılışı	09:15
Nakit Takas Son Saati (Temerrüt Başlangıç Saati)	14:30
Kar Dağıtım Son Saati	14:35
Nakit Teminat Çekme Son Saati	15:40
Nemalandırma Son Saati	15:40
Fiziki Teslimat Son Saati (Temerrüt Başlangıç Saati)	16:30
Döviz Teminat Çekme Son Saati	17:00
TL-Döviz Dışı Teminat Çekme Son Saati	17:30
Teminat Yatırma Son Saati	17:30
Seans Sonu (Hisse VIS ve Hisse Opsiyon)	17:40
Seans Sonu (Endeks Opsiyon)	17:45
Hesap Açma/İlişkilendirme Son Saati	17:45
Opsiyon Kullanım Talimatı Son Saati	17:45
Uzlaşma Fiyatı İlanı	18:10
Otomatik Opsiyon Kullanım Saati	18:10
Teminat Tamamlama Çağrısı	18:30
Hesap Güncelleme İşlemi	18:35
Global Hesap Pozisyon Bildirim Son Saati	21:00
Takas Ekranındaki (TVİS) Gün Sonu İşlemleri	21:00+

6. TAKASBANKIN MALİ SORUMLULUK SINIRLARI

Takasbankın, Takasbank garantisi nedeniyle mali sorumluluğu, Yönetmelikte belirlenen kaynaklarla sınırlı olmak üzere, sözleşmelerin takası sırasında taraflardan her biri için karşı tarafın yerini almasından kaynaklanan tutar kadardır. Takasbankın kendi kaynaklarına başvurulamaz.

Takasbank garantisi, sadece Takasbankta açılan hesaplar ve bu hesaplarda izlenen sözleşmelerle sınırlıdır.

Takasbank; takas üyesi olmayan piyasa üyelerinin takas üyelerine karşı yükümlülüklerinden, piyasa ve takas üyelerinin müşterilerinin, diğer piyasa ve takas üyelerine karşı yükümlülüklerinden, herhangi bir piyasa üyesinin kendisine aracılık hizmeti veren takas üyesine karşı yükümlülüklerinden, takas üyesinin Borsa dışında gerçekleştirdiği işlemlerden ve takas üyesinin müşterilerine karşı yükümlülüklerinden sorumlu tutulamaz.

Takasbank, Borsanın uygun görüşünü alarak takas risklerinin sigortalanması ve ödenecek primin üyeler tarafından paylaşımına ilişkin esasları belirleyebilir.

7. TAKAS ÜYELİK ESASLARI

Piyasada işlemlere başlanabilmesi için Borsaya üye olunması gerekmektedir. Piyasa üyeleri, Piyasa Yönetmeliği'nde belirtildiği üzere doğrudan takas üyesi olabilecekleri gibi, bir genel takas üyesinden de takas garantisi alabilirler.

Genel takas üyeleri ve doğrudan takas üyelerinin Borsaya üye olmaları zorunludur. TCMB, üyelik için aranan şartlara ve mali yükümlülüklerle tabi değildir.

Takas Üyeliği Şartları

Takas üyeliği için Takasbanka başvurulur. Doğrudan takas üyeliği şartları ve başvuru için Takasbank tarafından belirlenen bilgi ve belgeler aşağıda yer almaktadır:

- Sermaye Piyasası Kurulundan Türev Araçlarının Alım Satımına Aracılık Yetki Belgesinin alınmış olması,
- Borsa üyeliğinin kesinleşmesi ve Borsa Yönetim Kurulundan Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasasında işlem yapma yetkisinin alınmış olması,
- Takas üyeliği için gerekli olan teknik alt yapı ve donanımına sahip olunması,
- BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası Takas Üyeliği Taahhünamesinin Takas Üyesi tarafından imzalanması,
- Takas Üyeliği için gerekli olan Garanti Fonu katkı payının yatırılmış olması,
- Müşterilere ve diğer üçüncü şahıslara karşı doğabilecek mali ve hukuki sorumluluğun teminat altına alındığı konusunda genel ve özel mahiyette ve Takasbank tarafından öngörülebilecek sigorta ve diğer düzenlemelere uyulması,
- Takasbank tarafından Borsa Yönetmeliği çerçevesinde talep edilecek diğer bilgi ve belgelerin ibraz edilmiş olması.

Genel takas üyeliği şartları ayrıca belirlenir.

Takas Üyeliği İçin Başvuruda Verilecek Bilgi ve Belgeler

Takas üyeliği için başvuracak üyelerin, Takasbank Genel M¼d¼rl¼đ¼ne hitaben başvuru talebini içeren bir yazı ile m¼racaatta bulunması ve bu yazının ekinde;

- a) Takasbank üyelik başvuru formu,
- b) Sermaye Piyasası Kurulu T¼rev Araçların Alım Satımına Aracılık Yetki Belgesi (noter tasdikli ¼rneđi),
- c) Borsada faaliyet g¼sterdiđine dair Borsadan alınacak belge,
- d) Takas üyelik taahh¼tnamesi ve S¼zleřme ¼ncesi Bilgi Formu
- e) Noter tasdikli imza sirk¼leri,
- f) Nakit, Kıymet, Teminat, şartlı Virman ve Elektronik EFT Talimatı Taahh¼tnamesi,
- g) Faks Cihazı ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.ř.'ye G¼nderilecek M¼řteri Talimatları ile İlgili Uygulama S¼zleřmesi

ile Takasbank tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde talep edilecek diğer belgelerin bulunması gerekir.

8. RİSK Y¼NETİMİ VE TEMİNATLANDIRMA ESASLARI

Piyasa risk y¼netimi Takasbank tarafından yapılır. İşlem sisteminde gerçekleşen işlemler gerçek zamanlı olarak Takasbank tarafından alınarak pozisyona d¼n¼řt¼r¼l¼r. Pozisyonu g¼ncellenen hesaplar için son açık pozisyon ve son SPAN parametre dosyası verilerine g¼re ‘‘Bulunması Gereken Teminat’’ hesaplanır. ‘‘S¼rd¼rme Teminatı’’, bulunması gereken teminat değerinin %75’i olarak dikkate alınır. SPAN parametre dosyasında yer alacak istatistik parametreler Takasbank internet sitesinde yayımlanacak ve piyasa koşullarına g¼re yapılacak değerlendirmeler sonucunda gerektiğinde g¼ncellenecektir. Yapılan g¼ncellemelere ilişkin Takasbank internet sitesinde duyuru yayımlanacaktır.

S¼rd¼rme teminatının $[Toplam\ Teminat \pm Geici\ Kar/Zarar]$ tutarına oranı olarak tanımlanan risk oranı %100’den b¼y¼k ise, ilgili hesap ‘‘riskli’’ duruma d¼řer. Risksizden riskliye doğru 0, 1, 2 ve 3 olarak d¼rt risk seviyesi belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Risk Seviyeleri

Risk Oranı (%)	Risk Seviyesi
75 $\geq$ Risk Oranı	0
90 $\geq$ Risk Oranı $>$ 75	1
100 $\geq$ Risk Oranı $>$ 90	2
Risk Oranı $>$ 100	3

Hesaplar, risk durumuna göre kademeli olarak bilgilendirme yapılarak risk azaltıcı işlemler yapılması konusunda yönlendirilir.

TVİS aracılığı ile, saklama hesaplarının risk durumunda bir değişiklik olması halinde Borsaya bildirim yapılır. Söz konusu saklama hesabına bağlı işlem hesaplarının risk durumu Borsa tarafından güncellenir.

Risk seviyesinin 1 veya 2 olması uyarı niteliğindedir; sadece “riskli” hesap statüsüne yaklaşıldığını gösterir. Risk seviyesi 3 olan hesaplar riskli hesap statüsündedir.

Riskli duruma giren hesabın tüm pasif emirleri işlem sisteminde otomatik olarak iptal edilir. Hesap, teminat yatırarak ve/veya bulunması gereken teminat tutarını azaltıcı işlem yaparak riskli durumdan çıkabilir. Riskli hesaplar için teminat yatırılabilir ancak teminat çekilemez.

Bir önceki güne ilişkin teminat tamamlama çağrısı bulunan hesaplar risk azaltıcı işlem yaparak veya nakit teminat yatırarak riskli durumdan çıkabilirler.

Üyeler hesapların risk durumlarını, işlem sisteminden ve TVİS’ten; teminat durumlarını ise TVİS’ten ve Takasbank tarafından sağlanan web servis hizmeti yoluyla takip edebilirler.

9. EMİR ÖNCESİ RİSK YÖNETİMİ

Riskli durumdaki saklama hesaplarına bağlı işlem hesaplarından emir verilmesi durumunda emir, farklı bir durum kodu ile sisteme alınır ve eşleştirmeye gönderilmez, risk azaltıcı olup olmadığının kontrolü için Takasbanka gönderilir. Riski arttırmayan emirler, Takasbanktan gelen onay doğrultusunda işlem sistemine kabul edilir. Riskin artması ya da değişmemesi durumunda reddedilir. Emir kabul edilirse, durum kodu düzeltilip eşleştirmeye gönderilir. İlgili hesabın risk durumu güncellenir ve hesap için önceden bildirilen risk durumunda değişiklik olursa işlem sistemine mesajla bildirilir. Söz konusu saklama hesabına bağlı işlem hesaplarının risk durumu Borsa tarafından güncellenir. Riskli hesapların, işlem sisteminde açık olarak bekleyebilecek sadece

bir emri bulunabilir. Riskli durumda olmayan hesaplar için ise risk kontrolü üyenin sorumluluğundadır.

10. TEMİNATLANDIRMA YÖNTEMİ

Piyasada gerçekleştirilen işlemler için portföy bazında teminatlandırma yöntemi uygulanır. Portföy bazında teminat hesaplamasına esas teşkil edecek parametreler Takasbank tarafından belirlenir ve Takasbank internet sitesinde duyurulur. Takasbank, portföy bazında teminatlandırma işlemlerinde Standard Portfolio Analysis of Risk (SPAN) algoritmasını kullanır.

SPAN algoritmasında, değişik fiyat ve volatilité değişim seviyelerine dayalı olarak oluşturulan senaryolar arasından maksimum risk göz önünde bulundurularak, teminat tutarı portföy bazında hesaplanmaktadır.

SPAN, aynı dayanak varlığa bağlı sözleşmeleri gruplandırarak analiz eder. Örneğin, aynı dayanak varlığa bağlı vadeli işlem sözleşmeleri, opsiyon sözleşmeleri ve vadeli işlem sözleşmeleri üzerine opsiyonlar aynı grupta yer alabilir. SPAN bu gruplamayı ürün grubu (*Combined Commodity*) olarak tanımlamaktadır. Takasbank, SPAN risk analizini kullanarak portföylerin risk yönetimini 5 adımda yapar:

1. Adım: Ürün Grubu Risk Analizi
2. Adım: Ürün Grupları Arası Risk Analizi
3. Adım: SPAN Risk Değerinin Hesaplanması
4. Adım: Başlangıç Teminatının Hesaplanması
5. Adım: Bulunması Gereken Teminatın Hesaplanması

Bu adımların detayları aşağıdaki gibidir:

Ürün Grubu Risk Analizi

SPAN risk analizini, her biri bir dayanak varlığı temsil eden ürün grupları bazında yapar. Her bir ürün grubunun riski diğer ürün gruplarından bağımsız bir şekilde hesaplanır. Bir ürün grubunun riski, tarama riski ve ürün grubu içi risk olarak tanımlanan vadeler arası yayılma pozisyonu riski toplamından oluşur.

Ürün Grubu Riski =

Tarama Riski + Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski

Tarama Riski (Scan Risk)

SPAN, her bir sözleşme için “Fiyat Değişim Aralığı” ve “Volatilite Değişim Aralığı” değerleri üzerine senaryoları kullanarak Risk Dizileri (*Risk Arrays*) hesaplamaktadır.

a) Fiyat Değişim Aralığı (Price Scan Range-PSR):

Dayanak varlık için oluşabilecek maksimum fiyat değişikliğini ifade eder.

b) Volatilite Değişim Aralığı (Volatility Scan Range-VSR):

Opsiyonun dayanak varlık fiyatı için oluşabilecek maksimum volatilite değişikliğini ifade eder.

Her bir sözleşme için hesaplanan risk dizileri, sözleşmenin dayalı olduğu varlığın farklı fiyat ve volatilite senaryolarına göre sözleşmede oluşabilecek kar/zarar rakamını gösteren dizilerdir. Risk dizileri aşağıdaki tabloda (Tablo 3) yer alan 16 standart senaryo kullanılarak hesaplanır. Bunlardan son ikisi (15. ve 16. senaryolar), dayanak varlık fiyatında oluşabilecek uç hareketleri temsil etmektedir. Uç senaryoların diğer senaryolara göre baskın çıkmaması için, oluşan kar/zarar rakamı bir kapsama oranı ile çarpılır.

Tablo 3: SPAN Senaryoları

Senaryo	Fiyat Değişim Aralığının (PSR) Bir Oranı Olarak Fiyat Hareketi; Volatilite Hareketi (VSR)	Senaryo	Fiyat Değişim Aralığının (PSR) Bir Oranı Olarak Fiyat Hareketi; Volatilite Hareketi (VSR)
1	Fiyat Sabit; Volatilite Yukarı	2	Fiyat Sabit; Volatilite Aşağı
3	Fiyat 1/3 Yukarı; Volatilite Yukarı	4	Fiyat 1/3 Yukarı; Volatilite Aşağı
5	Fiyat 1/3 Aşağı; Volatilite Yukarı	6	Fiyat 1/3 Aşağı; Volatilite Aşağı
7	Fiyat 2/3 Yukarı; Volatilite Yukarı	8	Fiyat 2/3 Yukarı; Volatilite Aşağı
9	Fiyat 2/3 Aşağı; Volatilite Yukarı	10	Fiyat 2/3 Aşağı; Volatilite Aşağı
11	Fiyat 3/3 Yukarı; Volatilite Yukarı	12	Fiyat 3/3 Yukarı; Volatilite Aşağı
13	Fiyat 3/3 Aşağı; Volatilite Yukarı	14	Fiyat 3/3 Aşağı; Volatilite Aşağı
15	Aşırı Hareket Senaryosu: Fiyat 3 Yukarı, Volatilite Sabit, Kapsama Oranı	16	Aşırı Hareket Senaryosu: Fiyat 3 Aşağı, Volatilite Sabit, Kapsama Oranı

Her bir sözleşmenin ilgili senaryodaki riski, sahip olunan pozisyonla risk dizisindeki değerler çarpılması suretiyle bulunur. Bir portföydeki aynı ürün grubuna bağlı sözleşmeler birlikte değerlendirilerek her bir senaryo için portföydeki ilgili ürün grubuna bağlı sözleşmelerin riskleri

toplanır. Bir ürün grubu için en kötü senaryo, portföyde yer alan sözleşmelerin riskinin toplamda en yüksek olduğu senaryodur. Ürün grubu bazında en kötü senaryoda oluşan risk “Tarama Riski” olarak adlandırılır ve bir anlamda piyasa riskini ifade eder.

Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski (Intra-Commodity Spread Charge)

Tarama riski hesaplanırken SPAN, öncelikle bir dayanak varlığın farklı vadelerdeki vadeli işlem sözleşme fiyatlarının aynı oranda değişeceğini varsayar. Bu yüzden herhangi bir aydaki uzun pozisyon, başka bir aydaki kısa pozisyon ile netleştirilir. Vadeler arası fiyat hareketleri farklı olabileceğinden portföyler, vadeler arası fiyat riskine açıktır. Ürün grubuna ait vadeler arası yayılma pozisyonu bulunurken, ürün grubundaki sözleşmelere ait delta değerleri kullanılarak opsiyon sözleşmeleri eşdeğer vadeli işlem sözleşmelerine çevrilir ve vadeli işlem sözleşmeleri ile opsiyon sözleşmeleri arasında da vadeler arası yayılma pozisyonu hesaplanır.

Delta, dayanak varlığın fiyatındaki birim değişimin sözleşme fiyatında oluşturacağı değişim miktarıdır. Yukarıdaki tabloda (Tablo 3) tanımlanan 16 senaryodan 7 tanesine ait delta değerleri Takasbank tarafından belirlenen olasılıklar ile ağırlıklandırılarak sözleşme bazında bileşik delta hesaplanır.

Bileşik Delta, alım opsiyonları için 0 ile 1, satım opsiyonları için -1 ile 0 arasında değerler almaktadır. Vadeli işlem sözleşmeleri için Bileşik Delta 1’dir.

Her sözleşme için hesaplanan Bileşik Delta değeri, portföyün ilgili ürün grubuna bağlı sözleşmelerdeki pozisyon sayısı ve delta katsayılarıyla (*delta scaling factor*) çarpılarak, portföyün ürün grubu bazında “Net Delta” değeri hesaplanır. Böylece büyüklükleri farklı olan pozisyonlar aynı ölçekte ifade edilmiş olmaktadır.

Net Delta =

Bileşik Delta x Delta Katsayısı x Pozisyon Sayısı

SPAN parametre dosyasına tanımlanan vade-seviye grupları (tiers tanımlaması) ve öncelik sırası kullanılarak portföyün ilgili ürün grubuna ait vadeler arası yayılma pozisyonu riski bulunur.

Ürün Grupları Arası Risk Analizi (Inter-Commodity Spread Credit)

Bir portföy için her bir ürün grubunun riski hesaplandıktan sonra, ürün gruplarının fiyat hareketleri arasındaki ilişkilerin (korelasyonların) portföy riskini düşürebileceği durumlar göz önünde bulundurularak teminat hesaplanmaktadır. Opsiyon pozisyonlarının deltalar kullanılarak vadeli işlem pozisyonlarına dönüştürülmesiyle, ürün grupları arası yayılma pozisyonu indirimi opsiyonlar için de kullanılmaktadır.

Ürün grupları arası yayılma pozisyonları, öncelik sırasına göre ürünlerin net deltaları kullanılarak oluşturulmaktadır. Ürün grupları arası yayılma pozisyonları sonucu yapılacak indirim tutarı, ikili ürün grupları arasında Takasbank tarafından belirlenen parametrelere göre hesaplanmaktadır.

SPAN Risk Değerinin Hesaplanması

SPAN riski, tarama riski ve vadeler arası yayılma pozisyonu riski toplamından ürün grupları arası yayılma pozisyonu indirimi düşülerek bulunur.

Diğer taraftan, aşırı zararda (*Deep out-of-the-money*) kısa opsiyon pozisyonları, bir portföy için tarama riskinin karşılayacağından daha fazla risk teşkil edebilir. Piyasa koşullarındaki ani bir değişiklik, bu opsiyonların içsel değerini artırabilir ve bu durum büyük zararlara neden olabilir. SPAN, bu riski sözleşme bazında belirlenen “Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski” olarak adlandırmaktadır. Her bir opsiyon sözleşmesindeki kısa pozisyonların, sözleşmenin “Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski” ile çarpılarak portföy bazında toplanması suretiyle portföyün “Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski” hesaplanmaktadır.

SPAN riski, portföyün kısa opsiyon pozisyonları minimum riskinden az olamaz.

SPAN Riski =

**Maks. [(Tarama Riski + Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski
– Ürünler Arası Yayılma Pozisyonu İndirimi), (Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski)]**

Başlangıç Teminatı Hesaplanması

Opsiyonlar için hesap güncellemesi SPAN’de “Net Opsiyon Değeri” olarak ifade edilmektedir. Net Opsiyon Değeri, bir portföydeki uzun opsiyon pozisyonları toplam değerinden kısa opsiyon pozisyonları toplam değerinin çıkarılması ile hesaplanmaktadır.

Net Opsiyon Değeri =

Uzun Opsiyon Pozisyonları Toplam Değeri

– Kısa Opsiyon Pozisyonları Toplam Değeri

Portföyün başlangıç teminatı, SPAN Riski Değerinden Net Opsiyon Değerinin çıkarılması ile bulunur. Net opsiyon değerine esas olan fiyatlar Takasbank tarafından belirlenir.

Başlangıç Teminatı =

SPAN Riski – Net Opsiyon Değeri

Bulunması Gereken Teminatın Hesaplanması

Bulunması gereken teminat, başlangıç teminatı ile fiziki teslimat teminatının toplamıdır.

Fiziki Teslimat Teminatı =

Fiziki Teslimata Konu Dayanak Varlık Sayısı x Dayanak Varlığın Fiyat Değişim Aralığı

Bulunması Gereken Teminat =

Başlangıç Teminatı + Fiziki Teslimat Teminatı

Sürdürme Teminatının Hesaplanması

Piyasada oluşan zararlar ya da nakit dışı teminatların değerlerinin düşmesi sonucunda, bulunması gereken teminatın inebileceği en düşük seviyeye sürdürme teminatı denir. İşlem teminatı tutarının sürdürme teminatı seviyesinin altına inmesi durumunda, Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır. Sürdürme teminatı seviyesi, bulunması gereken teminatın %75'i olarak belirlenmiştir.

Global Hesaplar İçin Teminat Hesabı

Vadeli İşlem Sözleşmeleri

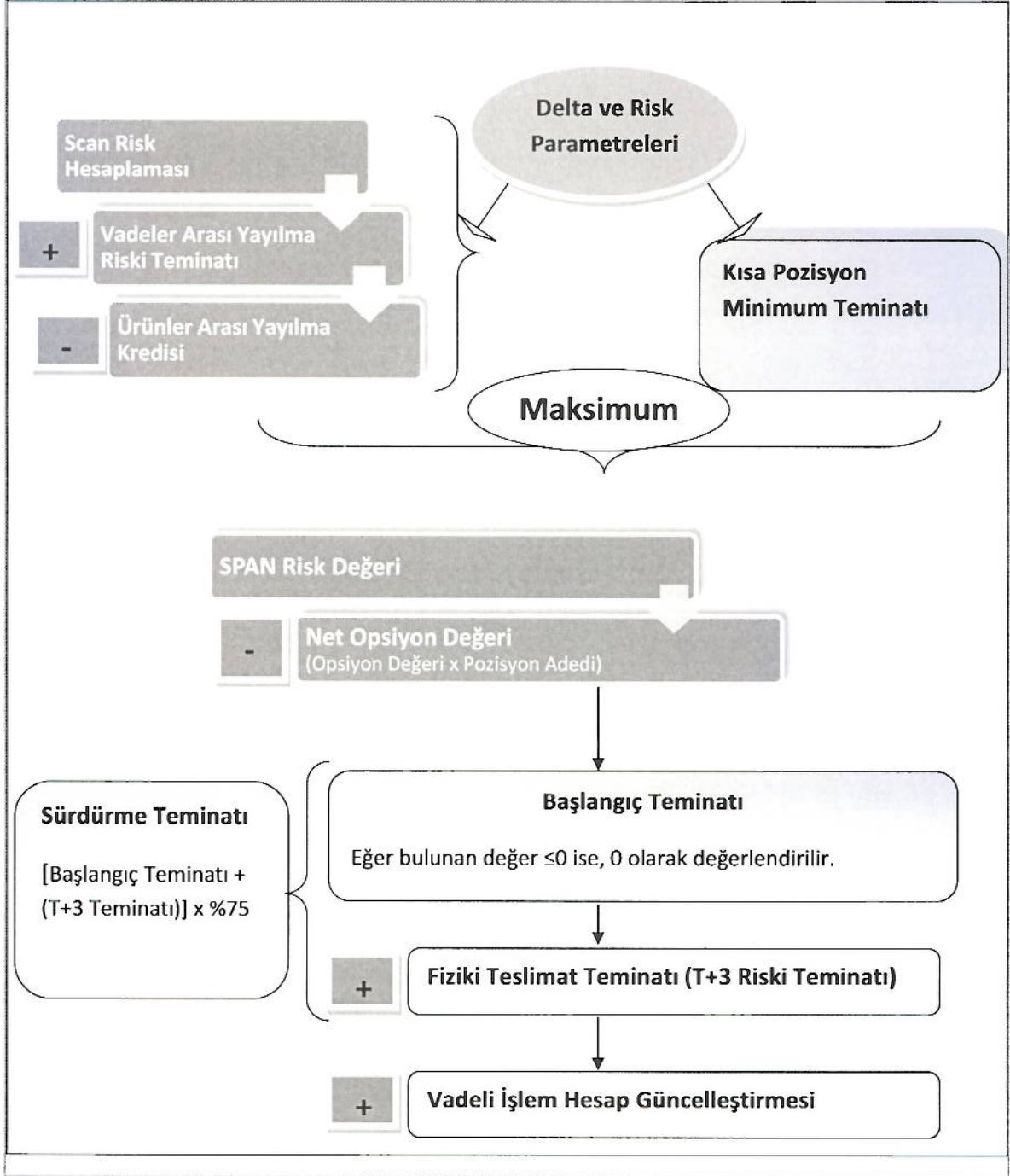
Global hesaplarda netleştirme olmaz. Uzun ve kısa pozisyonlar için ayrı SPAN Risk değerleri hesaplanır ve toplanır.

Opsiyon Sözleşmeleri

Opsiyon işlemlerinde de global hesaplar için pozisyonlar netleştirilmeden, uzun ve kısa pozisyonlar için ayrı ayrı hesaplanan risk değerleri ve net opsiyon değerleri toplanarak teminat gereksinimi hesaplanır.

Şekil 1: BİAŞ Vadeli İşlem ve Opsiyon Piyasası için Takasbank Teminat Hesaplama Şeması

11. TEMİNATLAR

İşlem Teminatı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler

İşlem teminatı olarak kabul edilebilecek kıymetler, nakit ve nakit dışı varlıklar olarak ikiye ayrılmaktadır. TVİS'e nakit teminat olarak sadece Türk Lirası kabul edilecektir. Nakit dışı teminatlar ise çeşitlendirilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4: Nakit ve Nakit Dışı Teminat Çeşitleri

Teminat Çeşidi	Açıklama	Kısaltmalar
Nakit	Türk Lirası	TL
Nakit Dışı	Döviz	DVZ
Nakit Dışı	Hazine Bonosu	HB
Nakit Dışı	Devlet Tahvili	DT
Nakit Dışı	Dövizle Endeksli Devlet Tahvili	DTE
Nakit Dışı	Döviz Ödemeli Devlet Tahvili	DTY
Nakit Dışı	Pay (BİST-30 İçerisinden)	BİST-30
Nakit Dışı	Pay (Borsa Yatırım Fonları)	BYF
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (A Tipi)	YF-A Tipi
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (B Tipi)	YF-B Tipi
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (Likit)	YF-Likit

İtfasına 5 iş gününden daha az kalan DİBS'ler teminata kabul edilmez. Nakit dışı teminat olarak daha önce yatırılmış olan DİBS'lerin arasında itfasına 5 işgününden az zaman kalmış olan varsa, ilgili üyelere Takasbank tarafından elektronik ortamda, kıymetlerin değiştirilmesi için uyarı mesajı gönderilir. İtfaya konu DİBS'ler yapılan uyarıya rağmen değiştirilmedikleri takdirde, müşterinin talimatına ihtiyaç duyulmaksızın itfadan önceki günün sonunda menkul kıymetin fiyatı sıfırlanır. İtfa tutarı, ilgili müşterinin teminat hesabına nakit olarak aktarılır.

Anapara ve kuponlarına ayrıştırılmış DİBS'lerin teminata kabulü için, menkul kıymetin tamamını temsil eden anapara ve kuponlarının birlikte teminata yatırılması gerekmektedir. Aksi takdirde ayrıştırılmış DİBS'ler teminata kabul edilmez.

Pay cinsinden teminatlarda sermaye artırımını ve/veya temettü ödemesi karşılığı alacakların üyenin Takasbank nezdindeki serbest hesabına aktarıldığı ve Borsada özsermaye halinin başlangıç tarihinden itibaren teminat hesabının sürdürme seviyesinin altına düşebileceği dikkate alınarak, teminat seviyesinin korunması üyenin sorumluluğu altındadır.

İşlem Teminatı Kompozisyonu ve Değerleme Katsayıları

Piyasada yeni bir pozisyon alınırken, Takasbank nezdinde bulundurulması gereken işlem teminatının en az %30'unun nakit teminattan oluşması gerekmektedir. Hesap güncelleme sırasında zarar eden hesaplardan zarar tutarının kesilmesi durumunda asgari nakit bulundurma şartı aranmaz.

Nakit dışı teminatlar içindeki pay ile A tipi yatırım fonu teminatlarının toplam oranı ise toplam nakit dışı teminatın %50'sini geçemez. Bu oranın içerisinde her bir payın veya A tipi yatırım fonu katılma belgesinin oranı ise %20'yi (toplam nakit dışı teminatların %10'unu) geçemez. Dolayısıyla, nakit dışı teminatlar oluşturulurken, pay veya A tipi yatırım fonu katılma belgelerinin maksimum düzeyde kullanılması durumunda, en az 5 çeşit pay veya A tipi yatırım fonu katılma belgesi yatırılması gerekmektedir.

İşlem teminatı olarak kabul edilebilecek nakit dışı kıymetler belirli değerlendirme katsayıları ile çarpılarak dikkate alınır.

Aşağıdaki tabloda (Tablo 5) nakit ve nakit dışı teminat çeşitlerinin toplam teminat içinde alabilecekleri minimum ve maksimum paylar ile değerlendirme katsayıları verilmektedir.

Tablo 5: İşlem Teminatı Kompozisyonu ve Değerleme Katsayıları

Nakit – Nakit Dışı	Teminat Çeşidi	Teminat Grubu	Min.	Maks	Değerleme Katsayıları
Nakit	Türk Lirası	TL	0,30	1,00	1,00
Nakit Dışı	Döviz	DVZ	0,00	0,70	0,95
Nakit Dışı	Hazine Bonosu	HB	0,00	0,70	0,90
Nakit Dışı	Devlet Tahvili	DT	0,00	0,70	0,80
Nakit Dışı	Döviz Endeksli Devlet Tahvili	DTE	0,00	0,70	0,80
Nakit Dışı	Döviz Ödemeli Devlet Tahvili	DTY	0,00	0,70	0,80
Nakit Dışı	Pay (BİST-30 İçerisinden)	BİST-30	0,00	0,35	0,70
Nakit Dışı	Pay (Borsa Yatırım Fonları)	BYF	0,00	0,35	0,70
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (A Tipi)	YF-A Tipi	0,00	0,35	0,70
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (B Tipi)	YF-B Tipi	0,00	0,70	0,80
Nakit Dışı	Yatırım Fonu K.B. (Likit)	YF-Likit	0,00	0,70	0,90

İşlem Teminatlarının Değerlerinin Güncellenmesi

İşlem teminatı olarak kabul edilen nakit dışı varlıklar, aşağıda tabloda (Tablo 6) belirlenen fiyatlar üzerinden her işlem gününün sonunda Takasbank tarafından değerlemeye tabi tutulur:

Tablo 6: İşlem Teminatı Değerlemesi

Teminat Çeşidi	Değerleme Kriteri	Açıklama
Döviz	TCMB Döviz Alış Kuru	15:30'da Açıklanan Ertesi Gün Valörlü Fiyat
Hazine Bonosu	BİAŞ Tarafından İlan Edilen Fiyat	TL - Cari Fiyat
Devlet Tahvili	BİAŞ Tarafından İlan Edilen Fiyat	TL - Cari Fiyat
Pay	BİAŞ 2. Seans Ağırlıklı Ortalama Fiyatı	İşlem Yoksa Önceki Fiyat Dikkate Alınır
Borsa Yatırım Fonu	BİAŞ 2. Seans Ağırlıklı Ortalama Fiyatı	İşlem Yoksa Önceki Fiyat Dikkate Alınır
Yatırım Fonu	Fonun Birim Pay Fiyatı	Kurucu Tarafından İlan Edilen Fiyat

Takasbankta bulunan işlem teminatları, gerekli görüldüğü durumlarda gün içinde yeniden değerlemeye tabi tutulabilir.

Nakit Teminatların Nemalandırılması

Takasbankta teminat hesaplarında tutulan Türk Lirası cinsinden işlem teminatları ve Türk Lirası cinsinden yatırılan Garanti Fonu katkı payları, Takasbank Fon Yönetimi tarafından mümkün olan en iyi şartlarda nemalandırılır. Nemalandırma işlemi, Takasbank Fon Yönetiminin limitleri dahilinde yapılır ve günün koşullarına göre nakit teminatların değerlendirilememesi durumunda nema ödenmez. Döviz cinsinden yatırılan işlem teminatlarına veya döviz cinsinden yatırılan Garanti Fonu katkı paylarına nema ödenmez.

Nemalandırma işlemleri saat 15:40'taki üye hesap bakiyeleri üzerinden yapılır. İşlem teminatı hesaplarında bulundurulmuş nakit teminatlar ile Garanti Fonu nakit katkı payları, saat 15:40 itibariyle, TCMB Bankalararası Para Piyasasında veya bu piyasada herhangi bir nedenden dolayı işlem yapılamaz ise Bankalararası İkincil Piyasada, Takasbank tarafından günün piyasa koşullarına göre en iyi gayret gösterilmek suretiyle nemalandırılır ve nema tutarı ilgili hesaplara bir sonraki iş günü aktarılır.

Olağandışı piyasa koşullarında nemalandırma yapılmayabilir. Piyasa koşulları nedeniyle Takasbank Fon Yönetimi tarafından nemalandırma yapılamaması halinde nema ödenmez. Saat 15:40'tan sonra Takasbankta teminat olarak yatırılan nakit teminatlar nemalandırılmaz.

Nakit işlem teminatlarının zorunlu karşılık oranı düşüldükten sonra kalan tutarının nemalandırılmasından elde edilen brüt nema tutarlarından, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) vb. yasal maliyetler ve brüt nema tutarının %1,7'si kadar "Takasbank Teminat Takip ve Nemalandırma Ücreti" düşüldükten sonra elde edilen nema geliri, ilgili hesaplara eklenir.

Garanti Fonunda bulunan nakit katkı paylarının en iyi şartlarda nemalandırılabilmesi için, nakit katkı payları Takasbank tarafından erken saatlerde değerlendirilebilir. Nakit katkı paylarının erken saatlerde değerlendirilmesi halinde ve Garanti Fonuna başvurulmasının gerekli olduğu durumlarda Takasbank, alacaklı üyelere ödeme yapabilmek için gerekli tutarı borçlanarak karşılayabilir. Bu durumda, iki faiz oranı arasında herhangi bir olumsuz fark oluşmuş ise, bu fark Garanti Fonu nemasına kesinti olarak yansıtılır. Takasbankın piyasa koşulları dolayısıyla borçlanamaması halinde alacaklı üyelere bir sonraki iş günü ödeme yapılır.

Teminat Yatırma/Çekme İşlemleri

Teminat yatırma/çekme işlemleri üye ekranlarından TVİS'e bağlanılarak iki aşamalı şekilde gerçekleştirilir. Üyelerin yetkili kullanıcıları ilk adımda teminat yatırma/çekme işlemine ait kayıtları TVİS'e girmeli, sonraki adımda ise üyenin yetkili bir başka kullanıcısı yatırma/çekme işlemini onaylamalıdır. Teminat yatırma çekme işlemleri fiziki olarak değil elektronik ortamda yapılacaktır.

Teminat yatırma ve çekme işlemleri, ilgili varlığa ait üye serbest hesaplarından veya serbest hesaplarına elektronik virman yapılması suretiyle gerçekleştirilir. Teminat yatırma ve çekme işlemleri, Takasbankın belirlediği saatler dahilinde gerçekleştirilebilecektir. Teminat çekme işlemlerinde, ilgili hesapta pozisyon bulunması durumunda, nakit teminat/nakit dışı teminat minimum oranını bozan teminat çekme talepleri reddedilir.

Gerçekleşen işlemler dolayısı ile tahsil edilecek opsiyon primi T günü seans sonrasında opsiyon alan hesabın nakit teminat miktarından düşülürken, ödenecek opsiyon primi T+1 günü opsiyon satan hesabın nakit teminatlarına eklenir.

Teminat çekme işlemleri Takasbank üzerinden gerçekleştirilir. İlgili hesapta bulunan pozisyonlar dolayısı ile bulundurulması gereken teminat tutarlarının çekilmesine izin verilmez. Teminat tamamlama yükümlülüğü bulunan hesaplardan teminat çekme işlemi gerçekleştirilemez.

Piyasa/Takas üyelerinin, bloke hesaplarına ait nakit yatırma ve çekme işlemlerine ilişkin uygulama esasları Takasbank tarafından belirlenir.

TVİS'te TL ödemeler için EFT, döviz ödemeler için SWIFT saatleri bağlayıcı olmakla birlikte, son saatlerin belirlenmesinde piyasadaki likidite ve operasyonel riskler de göz önünde bulundurulur.

Tablo 7: İşlem Teminatı Yatırma ve Çekme Son Saatleri

Teminat Türü	İşlem	Hesaben	Fiziken	Talimat Son Saati	Açıklama
TL	Yatırma Çekme	17:30 15:40	14:00	14:00	Efektif TL Teminat Yatırma Son Saati
Döviz	Yatırma Çekme	17:30 17:00	Yok Yok	15:00	USD için Citibank NY 36892258 EUR için Citibank FF 411/5556/024
DİBS	Yatırma Çekme	17:30 17:30	Yok Yok		
Pay ve Borsa Yatırım Fonu	Yatırma Çekme	17:30 17:30	Yok Yok		
Yatırım Fonu Katılma Belgesi	Yatırma Çekme	17:30 17:30	Yok Yok		

12. KAR/ZARAR HESAPLAMALARI

Piyasada yapılan işlemlerden kaynaklanan kar/zarar hesaplamaları üyeler tarafından hesap bazında Takasbank terminallerinden izlenebilir.

Seans sonrasında, hesaplara aktarılacak/hesaplardan tahsil edilecek kar/zarar rakamları gün sonu uzlaşma fiyatlarına göre kesinleşir. Zararlar hesaplardan aynı gün (T günü) tahsil edilirken, karlar ertesi gün (T+1 günü) hesaplara aktarılır.

Kar/zarar hesaplamalarına esas teşkil eden fiyat, her bir vadeli işlem sözleşmesi bazında hesaplanan uzlaşma fiyatıdır. Kesinleşmiş kar/zarar hesaplanırken, işlem maliyeti işlemlerin ağırlıklı ortalama fiyatına göre hesaplanır.

Opsiyon işlemlerinde ise, işlem gerçekleştiği anda ödenen veya alınan prim tutarı hesabın toplam kar/zararına etki eder. İlgili hesap net opsiyon primi alacaklı ise, bu tutar portföydeki diğer pozisyonlar veya alınacak yeni pozisyonlar için kullanılabilir.

Opsiyon sözleşmelerinde uzlaşma nakdi uzlaşma yöntemi veya fiziki teslimat ile yapılabilir. Fiziki teslimat ile son bulan opsiyon sözleşmeleri için kullanım kar/zararı hesaplanmaz. Nakdi uzlaşmalı

opsiyon sözleşmeleri için ise, opsiyon kullanımından dolayı oluşan kar/zarar ilgili hesaplara kullanım kar/zararı olarak yansıtılır.

Primi işlem yapıldığında ödenen opsiyonlar için hesap güncellemesi yapılmamaktadır. İlgili opsiyon için ilan edilen uzlaşma fiyatının gün sonu hesaplamalarına herhangi bir etkisi yoktur; bu türdeki opsiyon işlemleri için gün sonunda kar/zarar hesaplaması yapılmamaktadır.

Seans süresince elde edilen kar/zarar rakamları, açık pozisyon taşıyan hesaplar için belirlenen bir zaman aralığında ilan edilen geçici uzlaşma fiyatları dikkate alınarak hesaplanır. İşlem yapan hesaplar için ise kar/zarar tutarı gerçek zamanlı olarak hesaplanır.

Seans içinde yapılan teminat çekme işlemleri için yapılan kontrollerde, hesap bazında toplam teminattan toplam zarar rakamı düşülür. Toplam kar rakamı teminat çekilirken dikkate alınmaz.

Çekilebilir Teminat

$$\text{Toplam Teminat} - \text{Bulunması Gereken Teminat} - \text{Toplam Zarar}$$

Bulunması Gereken Teminat

$$\text{SPAN Riski} - \text{Toplam Net Opsiyon Değeri} + \text{Fiziki Teslimat Teminatı}$$

Seans içinde riskli hesaplar için bulunması gereken teminat tutarı, kar ve zarar tutarı eklenip çıkartılarak hesaplanır.

Riskli Hesap

$$\frac{\text{Sürdürme Teminatı}}{\text{Toplam Teminat} \pm \text{Toplam Kar/Zarar}} > \%100$$

Riskli Hesaptan Çıkma

$$\frac{\text{Sürdürme Teminatı}}{\text{Toplam Teminat} \pm \text{Toplam Kar/Zarar}} \leq \%100$$

Teminat tamamlama çağrısı hesaplanırken de toplam kar/zarar rakamı dikkate alınır ve

$$\text{Toplam Teminat} - \text{Sürdürme Teminatı} \pm \text{Toplam Kar/Zarar} < 0$$

ise teminat tamamlama çağrısında bulunulur.

Teminat Tamamlama Çağrısı Tutarı

$$[\text{Bulunması Gereken Teminat} - (\text{Toplam Teminat} \pm \text{Toplam Kar/Zarar})] \text{ veya } [\text{Eksi Nakit Teminat Tutarı}]$$

Toplam kar/zarar rakamını oluşturan değişkenler ve toplam kar/zarar rakamı Takasbank ekranlarından takip edilir. Kullanım Kar/Zararı sadece nakdi uzlaşma halinde hesaplanır.

Toplam Kar/Zarar

$$\text{Vadeli İşlem Sözleşmelerinin Kar/Zararı} - \text{Net Opsiyon Primi} \pm \text{Kullanım Kar/Zararı}$$

Kesinleşmiş kar/zarar, seans içindeki açık pozisyonların kapatılmasıyla ve açık pozisyonların gün sonu uzlaşma fiyatına göre güncellenmesiyle oluşan kar/zarardır. İşlem başlangıcında prim ödemeli opsiyonlar için hesap güncelleme işlemi yapılmadığından, opsiyon işlemleri için kesinleşmiş kar/zarar rakamı hesaplanmaz.

Kesinleşmiş Kar/Zarar (Günsonu)

$$[(\text{Pozisyon Kapatılan Fiyat} - \text{Maliyet Fiyatı}) \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}] + [(\text{Son Uzlaşma Fiyatı} - \text{Maliyet Fiyatı}) \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}]$$

Geçici kar/zarar, mevcut açık pozisyonlar için önceden belirlenmiş zaman aralığında güncellenen geçici uzlaşma fiyatına göre hesaplanan kar/zarara, gün içerisinde kapatılan pozisyonların kapatıldığı andaki kar/zararının eklenmesi ile güncellenen kar/zarardır. İşlem başlangıcında prim ödemeli opsiyonlar için hesap güncelleme işlemi yapılmadığından, opsiyon işlemleri için geçici kar/zarar rakamı hesaplanmaz. Bu tutar sadece vadeli işlem sözleşmeleri için hesaplanır.

Geçici Kar/Zarar

$$[(\text{Geçici Uzlaşma Fiyatı} - \text{İşlem Fiyatı}) \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}] + [(\text{Pozisyon Kapatılan Fiyat} - \text{Maliyet Fiyatı}) \times [\text{İşlem Miktarı}] \times [\text{Sözleşme Çarpanı}]$$

Döviz cinsinden işlem gören vadeli işlem sözleşmeleri için kesinleşmiş ve geçici kar/zarar tutarları yabancı para birimi cinsinden hesaplandıktan sonra ilgili döviz kuruyla çarpılarak Türk Lirası cinsinden kar/zarar tutarları hesaplanacaktır. Kullanılan döviz kuru değıştikçe kar/zarar tutarı döviz cinsinden sabit kalırken Türk Lirası cinsinden değışecektir.

Net opsiyon primi, tahsil edilen ve ödenen opsiyon primleri arasındaki farktır.

Net Opsiyon Primi

$$\text{Tahsil Edilen Prim} - \text{Ödenen Prim}$$

Tahsil edilen prim tutarı, işlem başlangıcında prim ödemeli opsiyonlarda sadece işlem gününde hesaplanır. Alım ve satım opsiyonu satış işlemi için aşağıdaki şekilde hesaplanır:

Tahsil Edilen Prim

$$\text{İşlem Fiyatı} \times \text{Miktar} \times \text{Sözleşme Çarpanı}$$

Ödenen prim tutarı, işlem başlangıcında prim ödemeli opsiyonlarda sadece işlem gününde hesaplanır. Alım ve satım opsiyonu alış işlemi için aşağıdaki şekilde hesaplanır:

Ödenen Prim

$$\text{İşlem Fiyatı} \times \text{Miktar} \times \text{Sözleşme Çarpanı}$$

Kullanım kar/zararı, nakdi uzlaşmalı opsiyonlarda opsiyon kullanıldığı anda kullanım fiyatı ve dayanak varlık fiyatından hareketle hesaplanır.

Alım Opsiyonu Kullanım Kar/Zararı

$$[\text{Dayanak Varlık Vade Sonu Fiyatı} \\ - \text{Kullanım Fiyatı}] \times \text{Sözleşme Çarpanı} \times \text{Miktar}$$

Satım Opsiyonu Kullanım Kar/Zararı

$$[\text{Kullanım Fiyatı} \\ - \text{Dayanak Varlık Vade Sonu Fiyatı}] \times \text{Sözleşme Çarpanı} \times \text{Miktar}$$

13. TEMİNAT TAMAMLAMA ÇAĞRISININ YAPILMA ŞEKLİ

Gün sonunda kullanılacak SPAN parametre dosyasına göre teminat tutarı sürdürme teminatının altına düşen veya nakit teminat açığı bulunan hesaplar için teminat tamamlama çağrısı ilan edilir.

Hesapların güncellenmesiyle oluşan değişiklikler sonucunda, bir hesaptaki tutarın teminat olarak bulunması gereken tutarı aşması halinde, aşan kısım hesap sahibi tarafından çekilebilir. Hesapların güncellenmesi sonucunda toplam teminatların sürdürme teminatının altına düşmesi durumunda teminat tamamlama çağrısı yapılır.

Her gün sonunda piyasada oluşan fiyatlar, istatistiki değerler ve SPAN parametreleri dikkate alınarak Takasbank tarafından yapılan hesap sonucunda teminat tamamlama çağrısı tutarı hesaplanır. Bu tutar Takasbank terminallerinde önceki teminat tamamlama çağrısı (ÖMC) olarak ilan edilerek üyelere bildirilir.

Teminat tamamlama çağrısı aşağıdaki durumlarda ya da aşağıdaki iki koşulun bir arada olması sonucu yapılır:

- Teminat tamamlama çağrısı hesaplaması negatif ise
- “Nakit teminat ± toplam kar/zarar” negatif ise (eksi nakit teminat tamamlama çağrısı)

İşlem günü (T günü) sonu itibariyle ÖMC ilan edilen hesaplar Borsaya riskli durum ile bildirilir. Bu hesapların T+1 günü saat 14.30’da teminatlarını tamamlamadıkları için temerrüde düşmeleri durumunda ayrıca riskli olarak bildirilmesine gerek kalmamaktadır. ÖMC veya temerrütlü hesaplar ancak nakit teminat yatırarak veya risk azaltıcı işlem yaparak ÖMC veya temerrüt statüsünden çıkabilirler. Bununla birlikte, nakit teminat hesabı eksiye düşmüş ise, nakit teminat yatırılması zorunludur. Hesaplanıp ilan edilen ÖMC tutarı arttırılmaz. ÖMC veya temerrüt durumundan çıkılmasıyla Takasbank tarafından Borsaya ilgili hesaplar için riskten çıkma mesajı bildirilir.

Teminat tamamlama çağrısı tutarı aşağıdaki formüle göre hesaplanacaktır.

Teminat Tamamlama Çağrısı Kontrolü

$$\text{Toplam Teminat} - \text{Sürdürme Teminatı} \pm \text{Toplam Kar/Zarar} < 0$$

Teminat Tamamlama Çağrısı Tutarı

[Başlangıç Teminatı – (Toplam Teminat
± Toplam Kar/Zarar)] veya [Eksi Nakit Teminat Tutarı]

14. HESAPLAR

Hesap Türleri

Piyasada üç tür hesap bulunur. Bunlar:

1. İşlem hesabı
2. Saklama hesabı
3. İşlem ve saklama hesabı

İşlem Hesabı

Piyasada alım satım işlemlerinin gerçekleştirildiği hesap işlem hesabı olup, emirler ve işlemler bu tür hesaplar bazında izlenir. Takasbank nezdinde açılan bir işlem hesabının, Piyasada işlem yapabilmesi için mutlaka bir saklama hesabı ile ilişkilendirilmesi ve saklama hesabı tarafından bu ilişkilendirme işleminin onaylanması gerekmektedir. Bir işlem hesabı yalnızca bir saklama hesabıyla ilişkilendirilebilir. İşlem hesabı ile saklama hesaplarının ayrıştırılması, aynı üye altında olabileceği gibi işlemci hesap ile saklamacı hesap farklı kurumlar altında olacak şekilde de gerçekleştirilebilir.

Saklama Hesabı

Pozisyonların ve risklerin izlendiği, teminatların tutulduğu hesap saklama hesabıdır. Bir saklama hesabı birden fazla işlem hesabı ile ilişkilendirilebilir.

İşlem ve Saklama Hesabı

“İşlem ve saklama hesabı”, işlem ve saklama hesaplarını ayırmak istemeyenler için bu iki hesabın yapabildiği işlemleri birlikte gerçekleştirebileceği hesap türüdür.

Hesap Tipleri

Takasbank nezdinde “Müşteri”, “Portföy”, “Global” ve “Piyasa Yapıcı” olmak üzere dört farklı tipte hesap açılacaktır. Hesap tiplerinin özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- a) Müşteri Hesabı: Üyenin müşterileri için yaptığı işlemlerin izlendiği hesaptır.
- b) Portföy Hesabı: Üyenin kendi portföyü için yaptığı işlemlerin izlendiği hesaptır.
- c) Global Hesap: Birden çok sayıda müşterinin tek bir hesabı kullanarak işlem yaptığı hesaplardır.

- d) Piyasa Yapıcı Hesabı: Piyasa yapıcılarının, piyasa yapıcılık faaliyetleri çerçevesinde gerçekleştirdiği işlemleri takip ettiği hesaptır. Aynı kurumda birden fazla piyasa yapıcı hesabı açılabilir, ancak her piyasa yapıcı temsilcisinin yalnız bir piyasa yapıcı hesabı olabilir.

Hesapların Açılması

Piyasa üyesi, adına işlem yapmak istediği her müşterisi ve kendi portföyü için Takasbank nezdinde hesap açmak zorundadır. Yatırımcılar için birden fazla hesap açılması mümkündür.

Piyasada işlem yapacak hesap sahiplerine ilişkin kimlik bilgileri ve diğer bilgiler MKK'da tanımlanacaktır.

Yeni açılan bir hesabın Borsada işlem yapabilmesi için, bu hesabın bir önceki işlem günü saat 17.45'e kadar Takasbank nezdinde açılmış olması gerekmektedir. Saat 17.45'ten sonra açılan hesaplarda, hesap açılışını izleyen ikinci işlem gününde işleme başlanabilecektir.

Piyasada teminatlandırma, sözleşme alım/satımı ve pozisyon takip işlemleri hesap bazında yapıldığından, işlem yapılacak hesapların TVİS'te tanımlanmış olması gerekmektedir.

TVİS'te ilgili hesapların tanımlanabilmesi için öncelikle bu hesapların MKK'da açılmış olması gerekmektedir. Açılan hesaplara ilişkin kimlik bilgilerinin MKK tarafından Takasbanka iletilmesi sonrası ilgili hesaplar Takasbankta açılacaktır.

Global hesap açma işlemleri ve global hesaba bağlı alt hesap tanımlama işlemleri, kimlik eşleştirme prosedürüne uygun olarak ilgili takas üyeleri tarafından yapılacaktır.

İşlem hesaplarının, bu hesaplarda gerçekleştirilecek olan işlemlerin gerektirdiği teminatların saklandığı saklama hesapları ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. İlişkilendirme işlemleri Takasbank ekranları vasıtasıyla yapılacaktır. Hesap işlemlerine ilişkin Takasbank tarafından belirlenen son saatten sonra hesap ilişkilendirme talimatı girilmesine izin verilmeyecektir. Saklama hesabıyla ilişkilendirilmemiş işlem hesabı Borsaya bildirilmeyeceğinden saklama ilişkisi tamamlanmamış işlem hesapları Piyasada işlem yapamayacaktır.

Tüm emirler ve işlemler işlem hesabı bazında, açık pozisyonlar ve teminatlar ise saklama hesabı bazında takip edilecektir.

Hesap Aktarımı

Bir yatırımcıya (sicile) ait üye nezdindeki hesabın tüm açık pozisyonlarının ve teminatlarının, bir başka üye nezdindeki hesabına aktarılmasına "hesap aktarımı" denir. Hesap aktarım işlemi,

Takasbank tarafından tutulan kayıtlar üzerinden, ilgili teminat hesaplarıyla birlikte yapılır. Hesap aktarımı aşağıdaki hallerde yapılır:

- a) İki veya daha fazla takas üyesinin birleşmesi,
- b) Takas üyesinin takas üyeliğinden çekilmesi veya çıkarılması,
- c) Takas üyesi olmayan bir üyenin takas üyesi olması,
- d) Takas üyesinin işlemlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulması,
- e) Takas üyesinin verdiği takas garantisini kaldırması,
- f) Takas garantisi veren üyenin değişmesi,
- g) Takas üyesinin yükümlülüklerini yerine getirememesi veya finansal durumunun zayıfladığına ilişkin belirtilerin ortaya çıkması,
- h) Haklı gerekçelerin varlığı ve Takasbankın kabulü şartıyla müşterinin talebi ve diğer olağanüstü haller.

Hesap aktarımı gerçekleştirilmeden önce her iki takas üyesi de bu durumla ilgili Takasbanka bilgi vermek zorundadır.

15. HESAP GÜNCELLEME İŞLEMLERİ

Takasbank tarafından zararlar ve prim borçları T günü, karlar ve prim alacakları T+1 günü hesaplara yansıtılır. Nakit teminat çekme son saati itibariyle hesaplarda bulunan nakit teminatlar Takasbank tarafından nemalandırılır.

Seans kapanışından sonra vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ait gün sonu uzlaşma fiyatları belirlenir ve tüm hesaplar güncellenir. Toplam teminat, Sürdürme Teminatı tutarının altına düşen hesaplar için ilgili üyelere “teminat tamamlama çağrısı” yapılır. Üyeler teminat tamamlama çağrısı yükümlülüklerini T+1 günü en geç saat 14:30’a kadar yerine getirmek zorundadırlar.

Pozisyonlar dolayısıyla elde edilen karlar, ilgili hesaplara T+1 günü dağıtılır. Karlar hesaplara aşağıda belirlenen esaslar dahilinde aktarılır.

- a) “Teminat tamamlama çağrısı” yükümlülüğünün tümünü yerine getirmeyen üye için; ilgili üye nezdindeki hesaplara aktarılması gereken karlara, yerine getirilmeyen teminat tamamlama çağrısı tutarı kadar, en büyük alacaklı hesaptan başlanarak bloke konulur.
- b) Üye nezdindeki hesaplara aktarılması gereken kar toplamının, yerine getirilmeyen teminat tamamlama çağrısı tutarından yüksek olması durumunda, aradaki fark kadar kar alacağı en düşük kar alacaklı hesaptan başlanarak ilgili müşteri hesaplarına dağıtılır.

- c) Üye, teminat tamamlama yükümlülüğünü tamamladıkça, kar tutarının üzerindeki blokaj, tamamlanan kısım kadar kaldırılır. Kar, alacaklı müşteri hesaplarına, en düşük kar alacağı bulunan hesaptan başlanarak aktarılır.
- d) Üyenin portföy hesabının kar alacağı varsa, blokaj uygulamasına söz konusu hesaba ait alacaktan başlanır ve portföy hesabına kar aktarımı tüm yükümlülükler tamamlandıktan sonra yapılır.
- e) Üye, blokeli kar alacağının çözülmesini sağlamak amacıyla bloke hesabına nakit yatırabilir. Bloke hesabına nakit yatırıldıkça kar tutarının üzerindeki blokaj, bloke hesabındaki bakiye kadar kaldırılır ve bloke konulmuş olan kar alacakları ilgili hesaplara aktarılır. Bloke hesap kullanılarak yapılan kar alacaklarının aktarımında c ve d maddelerindeki uygulamalar geçerlidir.

Takas süresinin sonunda, teminat tamamlama yükümlülüklerinin yerine getirilememesi neticesinde, TVİS'te zararların nakit teminatlar toplamı ile karşılanamaması, yani hesapta eksi nakit oluşması durumunda, karın alacaklı hesaplara aktarılmasında aşağıdaki esaslara uyulacaktır:

- a) Portföy ve müşteri hesaplarında teminat tamamlama yükümlülüğü hiç bulunmayan veya teminat tamamlama yükümlülüğünü takas süresi içinde yerine getirmiş, mütemerrit olmayan üyenin portföy ve müşteri hesaplarına Garanti Fonu kullanılmak suretiyle kar alacakları aktarılır.
- b) Teminat tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyenin portföy ve müşteri hesaplarına kar alacaklarının aktarılmasında:
  - i. Üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tamamlama tutarının, kar alacaklarına eşit veya bundan daha fazla olması durumunda, bu üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki kar alacaklarının aktarılmasında Garanti Fonu kullanılamaz.
  - ii. Üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tamamlama tutarının, kar alacaklarından daha az olması durumunda, tamamlanmayan teminat tutarına denk düşen miktar kadar kar alacağı için Garanti Fonu kullanılamaz, ancak bu tutarı aşan kar alacağının hesaplara aktarımı için Garanti Fonu kullanılabilir.

16. POZİSYON LİMİTLERİ

Piyasada iki tip pozisyon limiti uygulanır:

1. Sicil bazında pozisyon limiti
2. Piyasa bazında pozisyon limiti

Sicil Bazında Pozisyon Limiti

Sicil bazında pozisyon limiti, aynı dayanak varlığa bağlı tüm sözleşmeler için bir sicile bağlı tüm hesaplarda alınabilecek aynı yönlü pozisyonların karşılık gelebileceği azami dayanak varlık sayısıdır.

Pozisyon limiti kontrollerinde aynı varlığa dayalı sözleşmelerdeki aynı yönlü pozisyonlar (Uzun Alım Opsiyonu Pozisyonu + Kısa Satım Opsiyonu Pozisyonu + Uzun Vadeli İşlem Pozisyonu veya Kısa Alım Opsiyonu Pozisyonu + Uzun Satım Opsiyonu Pozisyonu + Kısa Vadeli İşlem Pozisyonu) birlikte değerlendirilir ve yüksek olan miktar pozisyon limiti kontrolünde dikkate alınır.

Pay vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sicil bazında pozisyon limiti, her dayanak varlık için Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) tarafından açıklanan fiili dolaşımdaki pay miktarının %5'idir. Sicil bazında pozisyon limitleri aylık olarak güncellenir. Ancak ilgili dayanak varlıkta özsermaye halleri olması durumunda, günlük olarak bildirilen fiili dolaşımdaki pay miktarına göre güncelleme yapılır.

Endeks opsiyon sözleşmelerinde sicil bazında pozisyon limiti, aynı varlığa dayalı sözleşmelerdeki aynı yönlü pozisyonlar bazında 50.000 sözleşme, 50.000 sözleşmenin geçilmesi durumunda ise dayanak varlığa bağlı sözleşmelerdeki toplam açık pozisyonun %20'sidir.

Müşterek hesapların almış olduğu pozisyon sayıları, hesabın bağlı olduğu ortak sayısına bölünmeden hesaplanır.

Sicil bazında pozisyon limit kontrolü her gün sonunda yapılır. Herhangi bir dayanak varlıkta pozisyon limitini aşan hesaplar, ilgili sözleşmelerde sadece pozisyon azaltıcı işlem yapabilirler.

Piyasa Bazında Pozisyon Limiti

Piyasa bazında pozisyon limiti, aynı dayanak varlığa bağlı tüm sözleşmeler için piyasadaki açık pozisyon toplamının karşılık gelebileceği azami dayanak varlık sayısıdır.

Piyasa bazında pozisyon limit kontrolü her gün sonunda yapılır. Piyasa bazında pozisyon limiti aşıldığında ilgili dayanak varlığa bağlı tüm sözleşmelerde sadece pozisyon azaltıcı işlem yapılabilir.

Pay vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde piyasa bazında pozisyon limiti, her dayanak varlık için MKK tarafından açıklanan fiili dolaşımdaki pay miktarının %100'üdür. Piyasa bazında pozisyon limitleri aylık olarak güncellenir. Ancak ilgili dayanak varlıkta özsermaye halleri olması durumunda, günlük olarak bildirilen fiili dolaşımdaki pay miktarına göre güncelleme yapılır.

Endeks vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde piyasa bazında pozisyon limiti uygulanmaz.

Pozisyon Limit Aşımaları

Pozisyon limitleri Takasbank tarafından belirlenir ve takip edilir. Bir dayanak varlıkta pozisyon limitlerinin piyasa bazında aşılması durumunda tüm hesaplar, sicil bazında aşılması durumunda ise ilgili sicile bağlı hesaplar sadece pozisyon azaltıcı işlem yapabilir. Pozisyon limitleri aşım kontrolleri gün sonlarında yapılır. Pozisyon azaltıcı işlem zorunluluğu, pozisyon limit aşımalarının Takasbank tarafından Borsaya bildirimini takip eden işlem gününde geçerli olur.

Sicil bazında pozisyon limit aşımaları kullanıcı ekranlarında hesap bilgileri penceresinden takip edilebilir. Pozisyon limitlerini aşan hesaplar ve aştıkları dayanak varlıklar bu pencerelerden görüntülenebilir. Pozisyon limitlerini aşan hesaplar, limit aştıkları dayanak varlığa bağlı tüm sözleşmelerde sadece pozisyon azaltıcı işlem yapabilirler. Aşımı izleyen ilk işlem günü üye, limiti aşan pozisyonlarını kapatması konusunda müşterisi ile arasında yapılan çerçeve sözleşmesinde öngörülen şekilde müşterisine bildirimde bulunur. Takasbankın bildirim çerçevesinde Borsa, müşteriye üye tarafından bildirim yapıp yapılmamış olmasına bakılmaksızın, bir işlem gününden daha uzun süre limitleri aşan pozisyonları re'sen kapatabilir. Bu durumda hangi pozisyonların kapatılacağına Takasbank karar verir. Açık pozisyonun Borsada re'sen kapatılması nedeniyle doğabilecek her türlü sorumluluk yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyeye aittir.

Piyasa bazında pozisyon limitleri kullanıcı ekranlarında fiziki kıymetler (dayanak varlıklar) penceresinden dayanak varlık bazında takip edilebilir. Bir dayanak varlıkta açık pozisyonların üst limiti aşması durumunda, dayanak varlığa bağlı tüm sözleşmelerde pozisyon azaltıcı işlem zorunluluğu ortaya çıkar. Pozisyonların belirlenen limitin altına düşmesi halinde pozisyon azaltıcı işlem zorunluluğu ortadan kalkar.

17. OPSİYON KULLANIM ESASLARI

Vade Öncesi Kullanım Esasları

Kullanım Talimatlarının Alınması

Üye temsilcileri, kullanım talimatlarına ait işlemleri, Takasbank terminallerindeki “*BİAŞ Vadeli İşlemler Piyasası\Piyasa İşlemleri\Opsiyon Kullanım İşlemleri*” menüsünden gerçekleştirebilirler. Opsiyon sözleşmelerinde uzun pozisyona sahip hesaplar için ilgili hesap numarası ve kullanıma konu opsiyonun sözleşme koduna ait bilgiler TVİS’e girilerek kullanım limitleri ve opsiyon kullanımını son bildirim saatine kadar, opsiyon kullanım talepleri Takasbanka iletilir.

Kullanım limiti her dayanak varlık için MKK tarafından açıklanan fiili dolaşımdaki pay sayısının %5'i olarak hesaplanır. Kullanım limitinin aşılması durumunda maddi ceza uygulanmaz ancak idari yaptırım hakkı saklıdır.

Gün içerisinde girişi yapılarak kullanılmak istenen pozisyon büyüklüğünün, gün içinde yapılan ters işlemler nedeniyle gün sonu toplam pozisyon büyüklüğünün üzerinde kalması durumunda, kullanım talimatları kısmi olarak gerçekleşebilir.

Kullanım Eşleme Yöntemi

Fiziki teslimat yükümlülüğü getirilecek kısa pozisyona sahip hesapların belirlenmesi sürecinde, ilk aşamada hesaplar ilgili opsiyon sözleşmesindeki kısa pozisyonların mutlak değerlerine göre büyükten küçüğe doğru sıralanır. Sıralama sonrasında ilk sırada yer alan hesaba ait sözleşmelerden başlamak üzere her opsiyon sözleşmesine bir sıra numarası verilir.

Sonraki adımda rassal seçim yönteminde kullanılacak rassal sayı Takasbank tarafından her gün bir kez üretilerek parametrelere kaydedilir. Eşleştirme yapılacak tüm sözleşmelerde bu sayı kullanılır.

Kullanım sürecinde, bir uzun pozisyona karşı birden fazla kısa pozisyon eşleştirilebilir. Eşleşen hesapların belirlenmesiyle netleştirmeye konu olacak opsiyon sahibi üye ve hesaplar belirlenmiş olur. Opsiyonların fiziki teslimatında borçlar ve alacaklar ilgili sözleşmenin kullanım fiyatı kullanılarak hesaplanır.

Kullanıma taraf olacak kısa pozisyon sahipleri belirlenirken, global hesaplarda bulunan kısa pozisyonlar, uzun pozisyonlarla netleştirilmeksizin dikkate alınır. Global hesaplar altındaki yükümlü alt hesabın belirlenmesi ise kabul edilebilir bir yöntem kullanmak şartıyla üyeye bırakılır.

Vade Sonu Kullanım Esasları

Üye temsilcileri, vade sonunda ilgili pozisyonlara ait kullanım bildirimlerini Takasbanka iletirlerdir. Vade sonunda, herhangi bir kullanım talimatına konu olmayan uzun opsiyon pozisyonlarına ait bir işlem gerçekleşmeyecek, gün sonunda pozisyonlar herhangi bir uzlaşmaya konu olmadan sıfırlanacaktır.

Pay vadeli işlem sözleşmelerinde vade sonunda açık kalan pozisyonlar doğrudan fiziki teslimat uygulamasına tabi olacaktır.

Nakdi uzlaşmalı opsiyon sözleşmelerinde ise üye temsilcileri tarafından Takasbank'a herhangi bir kullanım bildirimi yapılmayacaktır. Vade sonunda karda olan nakdi uzlaşmalı opsiyon sözleşmelerindeki pozisyonlar otomatik olarak kullanıma konu olacak ve oluşan kullanım kar/zarar tutarları üzerinden hesap güncelleştirme işlemleri yapılacaktır.

Alım Opsiyonu Kullanım Kar/Zararı

[*Dayanak Varlık Vade Sonu Fiyatı*

– *Kullanım Fiyatı*] x *Sözleşme Çarpanı* x *Miktar*

Satım Opsiyonu Kullanım Kar/Zararı

[*Kullanım Fiyatı*

– *Dayanak Varlık Vade Sonu Fiyatı*] x *Sözleşme Çarpanı* x *Miktar*

18. TEMERRÜT ESASLARI

Açık pozisyonlara ilişkin hesap güncellemesinin re'sen Takasbank tarafından yapılmasından sonra oluşan teminat tamamlama yükümlülükleri, T+1 günü en geç saat 14:30'a kadar yerine getirilmelidir. Teminat tamamlama son saati Borsa ve Takasbank tarafından değiştirilebilir. Belirtilen zaman içerisinde sorumluluğunu yerine getiremeyen üye, ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

Fiziki teslimata konu opsiyon sözleşmelerinde işlem yapan üye, takas yükümlülüğünü T+3 günü en geç saat 16:30'a kadar yerine getirmek zorundadır. Aksi halde ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

Temerrüt durumunda yükümlülüğün yerine getirilmesine kadar olan süre zarfında Takasbank tarafından temerrüde düşen üyenin ilgili hesaplarındaki teminatlarını çekmesine izin verilmez.

Yükümlülüklerin belirtilen süreler içerisinde yerine getirilmemesi durumunda aşağıdaki önlemler alınabilir:

- Temerrüdün giderilmesi amacıyla ilgili hesaplardaki tüm işlem teminatları ve fiziki teslimata konu alacak blokeleeri Takasbank tarafından re'sen kullanılır.
- Varsa, hesaba ait değerlendirme dışı nakit dışı teminatlar ve/veya fiziki teslimata konu kıymet alacak blokeleeri nakde çevrilir.
- Nakit dışı teminat olmaması halinde, temerrüde düşen ilgili hesaba ait açık pozisyonlar, en az temerrüde düşülen tutarı karşılayacak teminat açığa çıkana kadar, seans içinde ilgili üye veya Borsa ya da Takasbank tarafından likide edilebilir ve açığa çıkan nakit dışı teminatlar Takasbank tarafından gerektiğinde aynı gün valörle nakde çevrilebilir. Temerrüdün kapatılması amacıyla nakit dışı varlıkların satışı veya pozisyonların likidasyonu seçeneklerinden hangisinin kullanılacağı ve kullanım sırası, likidite ve karşılanmamış yükümlülük tutarı dikkate alınarak, Takasbank tarafından serbestçe belirlenir. İlgili hesaba ait pozisyonların kapatılıp teminatların nakde dönüştürülmesinden sonra da temerrüdün

kapatılmaması durumunda, takas üyesinin, açığı derhal tamamlaması istenebilir. İlgili açığın takas üyesi tarafından tamamlanmaması halinde, üyenin temerrüde konu ilgili hesaplarının, portföy hesaplarının veya tüm hesaplarının Borsa tarafından geçici olarak işleme kapatılması, açık pozisyonlarının likide edilmesi, açığa çıkan teminatların nakde dönüştürülmesi, temerrüde düşen üyenin Garanti Fonundaki nakit/nakit dışı teminatlarına başvurulması yöntemlerinden biri veya birkaçı uygulanabilir. Yükümlülüğün hala kapanmaması halinde Takasbank, takas üyesinin Borsa nezdindeki kendisine ait olduğu belirlenen diğer hak ve alacaklarına bu yükümlülüklerin tasfiyesi amacıyla başvurabilir. İlgili mevzuatta yer alan yükümlülüklerin tasfiyesine ilişkin hükümler saklıdır. Takasbankın kendi kaynakları, takas sürecinde kullanılamaz, temerrüt nedeniyle takas sürecinin tamamlanamaması veya geç tamamlanmış olması nedenleri ile oluşabilecek kayıp veya zararlardan Borsa veya Takasbank sorumlu tutulamaz.

Temerrüt nedeniyle teminatlara ve/veya fiziki teslimata konu alacak blokelere başvurulması durumunda, hangi varlıkların önce kullanılacağını Takasbank belirler. Teminatların likidasyonu için teminatın ilgili olduğu spot piyasada temerrüt satışında uygulanan yöntem de uygulanabilir.

Garanti Fonundan yapılacak ödemelerde, Garanti Fonu işleyişi ile ilgili esaslara uyulur.

Temerrüde düşen üyenin likidasyon işlemlerinin sürdüğü sırada, temerrüde yol açan nakit yükümlülüğünün Takasbanka yatırılmak suretiyle yerine getirilmesi durumunda, likidasyon işlemleri durdurulur.

Temerrüt süresince, takas üyesinin pozisyonlarının likide edilmesi aşamasına geldiği durumda, takas üyesindeki diğer müşterilerin hesapları, takas üyesinin onayı olmaksızın, başka bir takas üyesine transfer edilebilir.

Mütemerrit taraf temerrüt nedeniyle karşı tarafın, Takasbankın ve Borsanın uğradığı zararı karşılamak zorundadır.

Temerrüt durumunda işlem teminatlarından ve/veya Garanti Fonundan karşılanamayan tutarlar için Takasbankın kendi kaynaklarına başvurulmaz.

Temerrüde Düşen Üye İçin Uygulanacak Kanuni Takip

Temerrüde düşen üyeye, T+1 günü saat 14.30'dan EFT kapanışına kadar geçen süre için BİAŞ Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının bir katı nisbetinde temerrüt faizi uygulanır. T+1 günü EFT kapanışından sonraki günlerde kapatılan temerrüt tutarları için BİAŞ Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz

oranlarından yüksek olanının 3 katı nisbetinde temerrüt faizi uygulanır. Fiziki teslimata konu sözleşmelerden dolayı temerrüde düşen üyeye T+3 günü saat 16:30'dan EFT kapanışına kadar geçen süre için BİAŞ Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının bir katı nisbetinde temerrüt faizi uygulanır. T+3 günü EFT kapanışından sonra kapatılan temerrüt tutarları için BİAŞ Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından yüksek olanının 3 katı nisbetinde temerrüt faizi uygulanır.

Temerrüt faizi hesaplamasında temerrütte kalman süre içinde her gün için o gün geçerli olan faiz oranı kullanılır. Minimum temerrüt faizi 50 TL olarak tahsil edilir.

Temerrüde düşen üyenin itirazı için verilen süre üç iş günüdür. Temerrüde itiraz söz konusu olduğunda üye Takasbanka başvurur.

Üyenin temerrüde düşmesi durumunda, teminat tamamlama yükümlülüğünün veya fiziki teslimat yükümlülüğünün temerrütlü olarak yerine getirildiğinin ertesi iş günü Takasbank üyeye elektronik ortamda temerrüt faizini bildirir.

Temerrüt faizi, tahakkuk tarihinden itibaren en geç üç iş günü içinde ödenir. Bu süre içerisinde temerrüt faizi ödenmemiş ise, söz konusu tutar üyenin Takasbank nezdindeki serbest cari hesabından re'sen alınır. Bu hesapta yeterli miktarda nakit bulunmadığı takdirde takas üyesinin portföy hesabına ilişkin işlem teminatlarına ve/veya Garanti Fonu katkı payı olarak yatırılan teminatlara başvurulur.

Takasbank üyenin temerrüde düşme sayısını ve tutarlarını temerrüt durumu oluştuğunda Borsaya bildirir.

Üyeden temerrüt faizi dolayısıyla tahsil edilecek tutar Borsa adına Garanti Fonuna, bu tutarın günlük neması Borsa hesabına aktarılır. Alacaklı üyeye yapılacak ödemede meydana gelen gecikme nedeniyle tahakkuk eden mağduriyet ödemesi bu tutardan indirilir.

Takasbank, gerektiğinde Garanti Fonundaki nakit varlıkları da kullanmak suretiyle, hesap güncellemeleri sonucunda oluşan tüm yükümlülüklerini yerine getiren üyelerin alacaklarını T+1 günü, fiziki teslimat sonucu oluşan tüm yükümlülüklerini yerine getiren üyelerin alacaklarını T+3 günü öder. Alacaklı olan taraflara yapılması gereken ödemeler hususunda, Borsa, Takasbank ve/veya TCMB'den kaynaklanan teknik sebepler ve nakit dışı teminatların nakde çevrilmesinin gerekli olduğu haller hariç, ödemenin T+1 Günü EFT kapanış saatine kadar yapılamaması durumunda alacaklı olan üyeye, gecikme süresince her gün itibariyle BİAŞ Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan gecelik ağırlıklı ortalama faiz

oranlarından en yüksek olanının % 50 fazlası kadar tutar, temerrüde düşen üyeden alınan temerrüt faizinden karşılanmak suretiyle mağduriyet ödemesi olarak ödenir. Söz konusu ödemedeki vergi ve diğer yasal kesintiler düşülür.

19. GARANTİ FONU

Temerrüt durumunda takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde işlem teminatlarının yanı sıra kullanılmak amacıyla, bu Uygulama Esasları'nda belirlenen esaslara göre işleyecek bir Garanti Fonu oluşturulmuştur.

Garanti Fonuna ilişkin hükümler, katkıda bulunan üyelerin temerrüdün olduğu piyasa veya sözleşmede açık pozisyonunun mevcut olup olmadığına veya işlem yapma yetkisine sahip olup olmadığına, katkı payını ödemeye başlama tarihlerine bakılmaksızın tüm üyelere uygulanır ve Garanti Fonunda oluşan fonlar, işlem gören tüm sözleşmelerde oluşan temerrütler için burada ve ilgili mevzuatta yer alan esaslara uygun olarak kullanılır. TCMB'ye ilişkin istisnalar saklıdır.

Garanti Fonu Katkı Payları

Tüm takas üyelerinin Garanti Fonuna katkıda bulunmaları zorunludur.

Üyelerin Garanti Fonuna yapacakları katkı miktarı aldıkları pozisyonlardan kaynaklanan riskler ile orantılı olacaktır. Her bir üye için Garanti Fonuna konu risk değeri aşağıdaki şekilde hesaplanır:

Garanti Fonuna Konu Risk Değeri

Üyenin Bulundurması Gereken Toplam İşlem Teminatı Tutarı x Garanti Fonu Risk Çarpanı

Garanti Fonu Risk Çarpanı, Takasbank tarafından 0,15 olarak belirlenmiştir ve Takasbank bu çarpanı gerekli gördüğü durumlarda değiştirebilir.

Garanti Fonu katkı payları asgari ve değişken olmak üzere ikiye ayrılır:

- Asgari Katkı Payı:** Bir üyenin Garanti Fonundaki katkı payı, asgari katkı payı tutarından az olamaz. Takas üyelerinin Garanti Fonunda bulundurması zorunlu asgari katkı payları 200 Bin TL olarak belirlenmiştir. Asgari katkı payı tutarı Takasbank tarafından değiştirilebilir.
- Değişken Katkı Payı:** Garanti Fonuna konu risk değerleri hesaplama aralıklarına denk düşen üyelere, asgari katkı payına ek olarak değişken katkı payı alınır.

Aşağıdaki tabloda (Tablo 8) Garanti Fonu katkı payı yükümlülüğünün hesaplanma yöntemi ve değişken katkı payının hesabında esas alınacak hesaplama aralıkları gösterilmektedir. 200 Bin TL'den sonraki her bir aralık 100 Bin TL olarak artmaktadır. Üst sınırlar içinde buldukları aralığa dahildir.

Tablo 8:Garanti Fonu Katkı Payı Yükümlülüğü

Hesaplama Aralığı	Garanti Fonuna Konu Risk Değeri (TL)	Toplam Katkı Payı (TL)
1. Aralık	0-200 Bin	200 Bin
2. Aralık	200-300 Bin	200 Bin + (2-1) * 100 Bin
3. Aralık	300-400 Bin	200 Bin + (3-1) * 100 Bin
4. Aralık	400-500 Bin	200 Bin + (4-1) * 100 Bin
N. Aralık	Önceki Aralık + 100 Bin	200 Bin + (N-1) * 100 Bin

N: Garanti Fonuna konu risk değerinin tekabül ettiği aralık

Garanti Fonu katkı payı yükümlülükleri her gün sonu itibariyle güncellenir. Bir üst aralığa geçen takas üyeleri belirlenir ve bu üyelerin Garanti Fonundaki katkı payları kontrol edilerek, gerekli durumlarda Takasbank tarafından elektronik ortamda Garanti Fonu tamamlama çağrısı yapılır.

Genel Takas Üyelerinin Garanti Fonu katkı payları hesaplanırken, takasını garanti ettikleri piyasa üyelerinin durumu da dikkate alınır. Asgari katkı payı tutarı hesaplanırken, takası garanti edilen diğer üyelerin sayısına, takas üyesinin kendi takas garantisi de dikkate alınarak 1 (bir) eklenir ve bulunan rakam asgari katkı payı tutarı ile çarpılır. Değişken katkı payı hesaplanırken, takası garanti edilen üyelerin bulundurması gereken toplam işlem teminat tutarları ile takas üyesinin bulundurması gereken toplam işlem teminat tutarları dikkate alınır.

Garanti Fonuna Katkı Payı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler

Garanti Fonuna katkı payı olarak kabul edilecek kıymetler aşağıdaki tabloda (Tablo) yer almaktadır:

Tablo 9: Garanti Fonu Katkı Payı Olarak Kabul Edilecek Kıymetler

Nakit/Nakit-dışı	Katkı Payı Çeşidi	Katkı Grubu	Değerleme Payı	Değerleme Katsayısı
Nakit	TL	TL		1,00
Nakit Dışı	Döviz (USD veya EUR)	DVZ		0,95
Nakit Dışı	Hazine Bonosu	HB		0,90
Nakit Dışı	Devlet Tahvili	DT		0,80
Nakit Dışı	Döviz Endeksli Devlet Tahvili	DTE		0,80
Nakit Dışı	Döviz Ödemeli Devlet Tahvili	DTY		0,80
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılma Belgesi	YF-Likit		0,90
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılma Belgesi	YF-B Tipi		0,80
Nakit Dışı	Teminat Mektubu (TL)	TM-TL		1,00
Nakit Dışı	Teminat Mektubu (DVZ)	TM-Döviz		0,95

Bulundurulması zorunlu olan katkı payı toplamının en az % 30'luk kısmı nakit olmak zorundadır.

Döviz cinsinden Garanti Fonu katkı paylarına sadece ABD Doları (USD) ve Avrupa Para Birimi (EUR) kabul edilir.

Bulundurulması zorunlu olan diğer (TL dışı) katkı payının en fazla %57'si teminat mektubu olarak verilebilir. Garanti Fonu katkı payı olarak kabul edilecek teminat mektubunun TL veya döviz cinsinden (ABD Doları veya Euro) düzenlenmesi, kesin, süresiz ve Takasbank tarafından belirlenen içerikte olması gerekir. Katkı payı olarak kabul edilecek banka teminat mektuplarına ilişkin Takasbankın diğer borsalar ve piyasalarına ilişkin düzenlemeleri ve limitleri geçerlidir.

Garanti Fonu içindeki nakit dışı varlıklar üyenin talebi doğrultusunda günlük olarak değiştirilebilir. Nakit katkı payı fazlası günlük olarak çekilebilir.

Garanti Fonu Kullanım Esasları

Garanti Fonu katkı payları sadece üyelerin takas yükümlülüklerinin tasfiyesi amacıyla kullanılabilir. Bu fonda tutulan katkı payları üyelerin takas dışındaki diğer yükümlülüklerinin karşılanması için her ne surette olursa olsun kullanılamaz. Bu fonun kuruluş amacı çerçevesinde kullanımına kısıtlama getirilemez. Ancak mütemerit üyenin portföy ve müşteri hesaplarına kar alacaklarının aktarılmasında üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tamamlama tutarının, kar alacaklarına eşit veya bundan daha fazla olması durumunda, bu üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki kar alacaklarının aktarılmasında Garanti Fonu kullanılamaz.

Mütemerrit üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tutarının, kar alacaklarından daha az olması durumunda, tamamlanmayan teminat tutarına denk düşen kadar kar alacağı için Garanti Fonu kullanılamaz, ancak bu tutarı aşan kar alacağının hesaplara aktarımı için Garanti Fonu kullanılabilir.

Garanti Fonundan yapılacak ödemelerde, zaman önceliği esas alınır. Daha önce gerçekleşmiş temerrütler tamamen tasfiye edilmedikçe, bir sonraki günün temerrütleri için ödeme yapılmaz. Bir gün içindeki temerrüt tutarının Garanti Fonunun tutarını aşması durumunda ödemeler oransal olarak yapılır.

Temerrüt nedeniyle Garanti Fonunun kullanılmasında aşağıdaki sıraya uyulur:

- a. Açılan üye "bloke hesabı"ndaki bakiye, portföy veya müşteri hesaplarının temerrüt yükümlülüğünün kapatılmasında re'sen kullanılır.
- b. Öncelikle mütemerrit üyenin Garanti Fonundaki nakit katkı payı kullanılır.
- c. Mütemerrit üyenin Garanti Fonu nakit katkı payının yeterli olmaması halinde, diğer üyelerin Garanti Fonundaki nakit katkı payları oransal olarak kullanılır.
- d. Varsa mütemerrit üyenin değerlendirme dışı nakit-dışı işlem teminatları likide edilerek teminat eksikliğini kapatmak için kullanılır.
- e. Teminat eksikliği halen kapatılamamışsa mütemerrit üyenin ilgili hesabının varsa pozisyonlarının ve nakit-dışı teminatlarının likidasyon işlemlerine başlanır.
- f. Teminat eksikliği olan hesabın tüm pozisyonları kapatıldığı halde halen teminat eksikliği varsa, bu kez ilgili mütemerrit üyenin Garanti Fonundaki nakit-dışı varlıkları likide edilir.
- g. Teminat eksikliğinin devamı durumunda mütemerrit üyenin portföy hesabına başvurularak pozisyon ve teminatların likidasyonuna başlanır.
- h. Eksik kalan teminat için mütemerrit üyenin Takasbank nezdindeki tüm hak ve alacakları kullanılır.
- i. Eksik kalan kısım için, Borsa ve Takasbank kararıyla diğer takas üyelerinin Garanti Fonunda bulunan nakit-dışı varlıklarına oransal olarak başvurulur.

Gerekli görülmesi durumunda, Takasbank, önceki sırada işleme başlamadan ya da tamamlamadan bir sonraki sırada belirtilen işleme başlamaya yetkilidir. Takasbank bu nedenle her hangi bir şekilde sorumlu tutulamaz.

Garanti Fonu Katkı Payı Tamamlama Yükümlülüğü Esasları

Takas üyesinin Garanti Fonu katkı paylarının;

- a) Nakit-dışı katkı paylarının piyasa fiyatlarındaki değişim nedeniyle değer kaybetmesi,

- b) Garanti Fonu katkı payının kullanılması,
- c) Bulundurulması gereken katkı payı seviyesinin yükselmesi (Garanti Fonuna konu risk değerine göre üst aralığa geçiş) veya diğer nedenlerle sürdürme seviyesine (%90) veya daha altına düşmesi

durumlarında, Takasbank tarafından derhal ilgili takas üyesinin katkı payını bulunması gereken düzeye kadar tamamlaması için elektronik ortamda katkı payı tamamlama çağrısı yapılır. Takas üyesi katkı payı eksikliğini, Takasbankın bildirimini takip eden üç iş günü içinde tamamlar. Temerrüde düşen takas üyesi için bu süre bir iş günüdür.

Yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde, TCMB Bankalararası Para Piyasası veya BİAŞ Repo-Ters Repo Pazarında oluşan gecelik ortalama faiz oranlarından yüksek olanının iki katı oranında temerrüt cezası uygulanır. Garanti Fonunun kullanılmasına sebep olan üye için ise, bu oran üç kat şeklinde uygulanır.

Belirlenen sürenin sonunda Garanti Fonu temerrüdünün devamı ve/veya temerrüt cezasının ödenmemesi halinde, üye Borsaya bildirilir. Gerekli görülürse, Borsa işlemleri durdurulabilir veya takas üyeliği dondurulabilir. Temerrüt cezasının süresinde ödenmemesi halinde üyenin Garanti Fonundaki nakit dışı katkı payları likide edilebilir veya söz konusu tutar ilgili üyenin Takasbank nezdindeki serbest nakit hesabından re'sen tahsil edilebilir.

Garanti Fonundan temerrüde düşen üyenin yükümlülüğünün ifası için ödeme yapılması halinde, Garanti Fonu alacaklandırılır. Takasbank, Takas Üyelik Taahhütnamesi, ilgili Yönetmelik ve diğer mevzuat çerçevesinde, alacağın tahsil edilmesi konusunda kanuni takibi ve gerekli diğer işlemleri başlatır. Bu çerçevede uygulanacak hukuki prosedür Takasbank tarafından belirlenir.

Garanti Fonundaki Nakit Katkı Paylarının Nemalandırılma Esasları

Garanti Fonunda katkı paylarını oluşturmak üzere bulundurulan nakit, para piyasalarında nemalandırılır. Nemalandırılma esasları aşağıdaki gibidir:

- a) Garanti Fonundaki nakit teminatın zorunlu karşılık tutarı düşüldükten sonra kalan tutarı, Takasbank tarafından gün içinde en iyi gayretle değerlendirilir.
- b) Nakit katkı paylarının en iyi şartlarda nemalandırılabilmesi için, nakit katkı payları Takasbank tarafından erken saatlerde değerlendirilebilir. Nakit katkı paylarının erken saatlerde değerlendirilmesi halinde ve Garanti Fonuna başvurulmasının gerekli olduğu durumlarda, Takasbank alacaklı üyelere ödeme yapabilmek için gerekli tutarı borçlanarak karşılayabilir. Bu durumda; iki faiz oranı arasında herhangi bir olumsuz fark oluşmuş ise,

bu fark Garanti Fonu nemasına kesinti olarak yansıtılır. Takasbankın piyasa koşulları dolayısıyla borçlanamaması halinde alacaklı üyelere bir sonraki iş günü ödeme yapılır.

- c) Net nema tutarı (yasal ve varsa değerlendirme ile borçlanma faizi arasındaki farka ilişkin kesintilerden sonra hesaplanan tutar), gecelik işlemlerde değerlendirilen nakit bakiyelere göre takas üyelerinin oransal payı dikkate alınarak ertesi gün hesaplara yansıtılır.
- d) Biriken nema tutarı günlük olarak, tam iş günlerinde saat 15:40'a kadar, yarım iş günlerinde ise 11:40'a kadar çekilebilir.
- e) Aracı kuruluşların nakit katkı paylarının Takasbank nezdinde tutulmasından ve nemalandırılmasından doğacak vergi gibi yasal maliyetler ile Takasbank Fon Yönetimi komisyonu nema oranına yansıtılır.
- f) Olağandışı piyasa koşullarında nemalandırma yapılmayabilir. Piyasa koşulları nedeniyle Takasbank tarafında Garanti Fonu nakit katkı paylarının değerlendirilmesi mümkün olmaz ise, nema ödemesi yapılmaz.

SPAN PARAMETRE TABLOSU

1) Fiyat Değişim Aralığı (Price Scan Range-PSR)	
Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve Opsiyon Sözleşmeleri	
Kontratlar	Fiyat Değişim Aralığı (TL)
AKBNK	135
EREGL	50
GARAN	120
ISCTR	95
SAHOL	200
TCELL	240
THYAO	110
TUPRS	800
VAKBN	80
BIST 30	950
YKBNK	85
COTEGE	240
WHTANR	240
XAUTRY	750
XAUUSD	200
ELCBAS	1200
EURUSD	130
TRYEUR	170
TRYUSD	130
2) Aşırı Hareket Senaryosu (Extreme Move Multiplier) ve Kapsama Oranı (Extreme Move Covered Fraction)	
1. Aşırı Hareket Senaryo Çarpanı	3
2. Kapsama Oranı (%)	32
3) Volatilite Değişim Aralığı (Volatility Scan Range-VSR)	
Opsiyon Sözleşmeleri	
Kontratlar	Volatilite Değişim Aralığı (%)
AKBNK	25
EREGL	27
GARAN	20
ISCTR	27
SAHOL	32
TCELL	40
THYAO	31
TUPRS	30
VAKBN	27
BIST 30	28
YKBNK	25
4) Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski (Intra-Commodity Spread Charge)	
Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve Opsiyon Sözleşmeleri	
Kontratlar	Vadeler Arası Yayılma Pozisyonu Riski (TL)
AKBNK	135
EREGL	50
GARAN	120
ISCTR	95
SAHOL	200
TCELL	240
THYAO	110
TUPRS	800
VAKBN	80
BIST 30	950
YKBNK	85
COTEGE	240

WHTANR	240
XAUTRY	750
XAUUSD	200
ELCBAS	1200
EURUSD	130
TRYEUR	170
TRYUSD	130
5) Ürün Grupları Arası Risk Analizi (Inter-Commodity Spread Credit)	
Vadeli İşlem Sözleşmeleri ve Opsiyon Sözleşmeleri	
Kontratlar	Ürün Grupları Arası Kredi Oranı (%)
<i>* Priority listesi aşağıdaki ikili sırasına göre</i>	
BIST 30/GARAN	60
XAUTRY/XAUUSD	60
BIST 30/ISCTR	55
BIST 30/YKBNK	55
BIST 30/VAKBN	50
BIST 30/AKBNK	50
VAKBN/YKBNK	50
GARAN/ISCTR	50
ISCTR/YKBNK	50
GARAN/YKBNK	50
GARAN/VAKBN	50
Delta Spread Oranı (Delta Per Spread Ratio)	
BIST 30/GARAN	11.5
XAUTRY/XAUUSD	3.5
BIST 30/ISCTR	16.0
BIST 30/YKBNK	19.0
BIST 30/VAKBN	18.5
BIST 30/AKBNK	12.0
VAKBN/YKBNK	1.3
GARAN/ISCTR	1.7
ISCTR/YKBNK	1.5
GARAN/YKBNK	2.0
GARAN/VAKBN	2.0
6) Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski (Short Option Minimum Charge-SOM)	
Opsiyon Sözleşmeleri	
Kontratlar	Kısa Opsiyon Pozisyonu Minimum Riski (TL)
AKBNK	8
EREGL	2
GARAN	10
ISCTR	5
SAHOL	12
TCELL	10
THYAO	9
TUPRS	39
VAKBN	5
BIST 30	65
YKBNK	5
Güncellenme Tarihi: 05/08/2013	